

TENNÛRİZÂDE MUSTAFA B. SUN‘ULLÂH’IN HAYATI VE HEDİYYETÜ’L-FUKARÂ ADLI ESERİNİN TRANSKRİPSİYONLU METNİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ*

The Life of Tennûrîzâde Mustafa B. Sun‘Ullâh and the Transcriptional Text and General Evaluation of His Book Entitled Hediyyetü’l Fukarâ

Ertuğrul DÖNER¹

Bahar ŞEN²

Makale Bilgileri

Geliş Tarihi :13.07.2021
Kabul Tarihi :02.12.2021
Yayın Tarihi :25.12.2021

Özet:

Toplumlar tarih ve kültürlerine dair bilgileri, kendilerine miras bırakılmış olan eserlere borçludur. Kültürümüzde ilmî ve tarihî açıdan önemli bir yere sahip olan yazma eserlerin büyük bir kısmı hâlen keşfedilmeyi, incelenip değerlendirilerek literatürdeki yerini almayı beklemektedir. Böylesi eserlerin incelenip gün ışığına çıkarılması, mevzubahis eserlerin telif edildiği döneme dair yapılacak olan çalışmaların şekillenmesine yardımcı olacaktır. Bununla birlikte bu eserler, dönem adına ışık tutmanın yanı sıra o dönemde yaşamış bazı kimselerin hayat hikâyelerini okuyarak fikir dünyalarını incelemeyi, ayrıca dün ile bugün arasında bir köprü kurabilmeyi de sağlamaktadır. Biz de bu bağlamda İstanbul Belediye Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı’nda 1147 numara ile kayıtlı olan Tennûrîzâde Mustafa b. Sun‘ullâh’ın Hediyyetü’l-Fukarâ adlı eserinin transkripsiyonlu metnini ve genel bir değerlendirmesini yapmaya çalıştık. Öncelikle araştırmanın önemi, amacı ve yöntemi verilerek çalışmamızın yol haritasını çizdik. Sonrasında ise müellifin eserinden ve tabakat/tezkire kitaplarından hareketle Tennûrîzâde’nin hayatına dair elde edilen bulguları değerlendirerek; Hediyyetü’l-Fukarâ’nın fizikî özellikleri, dil ve üslubu, tanıtımı ve bölümleri hakkında birtakım bilgiler verdik. Akabinde ise metinde kullanılan transkripsiyon harfleri gösterilerek metin oluştururken izlenen yöntemlerden bahsedilip, metnin [1b]-[36a] şeklinde numaralandırılan varaklarının çeviri yazısını sunduk. Elde edilen iki nüsha (İstanbul nüshası -Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Yazmaları, nr. 1147- ve Ankara nüshası -06 Mil Yz A 3480-2-) karşılaştırılarak nüshalar arasındaki farkları (dipnotta) belirttik. Hazırlanan çalışma neticesinde tasavvufî bir metnin arka planında yatan düşüncenin daha da belirgin olacağı kanaatine vardık.

Anahtar Kelimeler: Tennûrîzâde Mustafa B. Sun‘ullâh • Hediyyetü’l-Fukarâ • Menâkıbnâme • Transkripsiyonlu Nüsha.

Giriş

Toplumlar tarih ve kültürlerine dair bilgileri, kendilerine miras bırakılmış olan eserlere (mimari, sanatsal, sözlü ya da yazılı eserlere ve bunlarla ilgili pek çok unsura) borçludur.

* Bu makale Tennûrîzâde ve Hediyyetü’l-Fukarâ adlı eseri (İnceleme-metin) adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Katkı Oranı: Ertuğrul Döner: %50, Bahar Şen: %50

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Çukurova Üniversitesi/İlahiyat Fakültesi/Temel İslam Bilimleri Bölümü/Tefsir Anabilim Dalı, <https://orcid.org/0000-0002-5657-9627>, ertugruldoner@hotmail.com.

² <https://orcid.org/0000-0002-9939-6791>, baharesintisi01@gmail.com.

Kültürümüzde ilmi ve tarihi açıdan önemli bir yere sahip olan yazma eserlerin büyük bir kısmı hâlen keşfedilmeyi, incelenip değerlendirilerek literatürdeki yerini almayı beklemektedir. Özellikle de Anadolu coğrafyasında Türkçe yazılmış eserler, bu bağlamda oldukça önem arz etmektedir. Başta Türk Dil Kurumu olmak üzere çeşitli kurumlar özellikle de kültür tarihimize ilişkin çalışma yapanlar ve bilim insanları bu eserleri günümüz okur ve araştırmacıların hizmetine sunmak için yoğun çaba göstermektedir.

Osmanlı dönemine ait olan ve üzerinde çalışma yapılmamış eserlerin incelenip günışığına çıkarılması, dönem adına yapılacak olan çalışmaların şekillenmesine yardımcı olacaktır. Biz de bu çalışmalara katkıda bulunmak amacıyla eser hakkında yalnızca Türk Dili ve Edebiyatı bölümü akademisyenlerinden Prof. Dr. M. Fatih Köksal'ın, İbrahim Tennûri Sempozyumu'nda sunmuş olduğu bir tebliğ dışında herhangi bir akademik çalışma yapılmadığından dolayı Türkçe el yazması bir eser olan *Hediyetü'l-Fukarâ* üzerinde çalışmayı uygun gördük.¹ *Hediyetü'l-Fukarâ*, menâkıbnâme türünde bir eserdir. Menâkıbnâmeler, sıkı bir tenkit süzgecinden geçirilip sübjektif bir bakış açısı ile incelendikleri zaman, eserde geçen olaylar, olayların ele alındığı tarih, bahsedilen olayların vukû bulduğu coğrafya, olaylarda yer verilen kahramanlar ve yaşanan kültür ile tarihe, bilhassa tasavvuf tarihine ve edebiyata önemli katkılar sunarlar.

Çalışmada öncelikle Tennûrizâde'nin hayatına dair bilgiler verilecektir. Akabinde ise *Hediyetü'l-Fukarâ*'nın fiziki özellikleri, dil ve üslubu, tanıtımı ve bölümleri hakkında birtakım anektodlar verildikten sonra eser, latin harflerine aktarılacaktır. Çalışma neticesinde elde edilen bulgular değerlendirilip araştırmacı ve okurlara öneriler sunulurken çalışma nihayete erdirilecektir.

1. Araştırmanın Önemi ve Amacı

Tarihin belirli bir dönemine ışık tutmak amacıyla o dönemde yaşamış bazı kimselerin hayat hikâyelerini okuyarak fikir dünyalarını incelemek oldukça önemlidir. Bu tarz çalışmalarla, araştırmanın konusu olarak seçilen müellifin ve eserinin yaşanan zamanın ve mekânın kültürel birikiminin günümüze aktarılma gerekliliği yadsınamaz.

Eserin, birçok tasavvufi konu ve kavramlara değinmesi, kaleme alındığı dönem ve dönemin şahsiyetleri hakkında bilgiler vermesi; başta Hacı Bayrâm-ı Velî (ö. 833/1430), Eşrefoğlu Rûmî (ö. 874/1469-70 [?]), Abdurrahîm Tırsî (ö. 926/1519) ve Eşrefzâde İzzeddin (ö. 1153/1740) olmak üzere yazıldığı dönemin önde gelen sûfilerinden ve tarikatlarından bahsedip Kadiriyye tarikatının öncüsü olarak kabul edilen Abdülkâdir-i Geylânî'nin (ö. 561/1165-66) menkabelerine yer vermesi eseri değerli kılmaktadır. Ayrıca Eşrefi şeyhlerinden Eşrefzâde İzzeddin hakkında bilinen en eski kaynak olması eseri önemli kılan bir diğer

¹ Köksal, M. Fatih, "Tennûrizâde Mustafâ bin Sun'ullâh'ın Hediyetü'l-Fukarâ Adlı Eseri", *İbrahim Tennûri Sempozyumu*, ed. Ali Çavuşoğlu, Kayseri 2011, ss. 181-190.

husustur. Bu bağlamda, *Hediyetü'l-Fukarâ* adlı eserin çeviri yazıya aktarılması ve tanıtılarak genel bir değerlendirilmesinin yapılması amaçlanmaktadır.

2. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma, nitel bir çalışma olup döküman analizi yöntemi ile yapılmıştır. Çalışmaya esas olan kaynak *Hediyetü'l-Fukarâ* adlı yazma eserdir. İstanbul Belediye Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı'ndan elde edilen yazma hâlindeki eser çeviri yazıya aktarılmıştır. Eserin temin edebildiğimiz iki nüshası mevcuttur. Çalışmamızda İstanbul nüshası (Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Yazmaları, nr. 1147) esas alınmış ve Ankara nüshasıyla (06 Mil Yz A 3480-2) karşılaştırılarak incelenmiştir. İstanbul nüshasındaki her varak, bir sayfa olarak belirlenmiş ve buna göre kaynak gösterilmiştir. Genel itibarıyla İstanbul nüshasının her sayfası 15 satırdan oluşmakla birlikte bazı sayfalarda daha fazla satır, ayrıca hâmiş veya tashihler görülmektedir. Ayrıca metinde geçen âyet, hadis ve duâlar dipnotta belirtilmiştir. Bununla birlikte eser, yazıldığı dönemin imlâsına uygun olarak çeviri yazıya aktarılmış ve metinde gerekli görülen yerlerde günümüz noktalama işaretleri kullanılmıştır.

3. Tennürizâde Mustafa b. Sun'ullâh'ın Hayatı

İncelediğimiz biyografik kaynaklarda, Tennürizâde Mustafa b. Sun'ullâh'ın hayatı hakkında pek fazla bilgi bulunmamaktadır. Yapılan araştırmalar sonucunda Tennürizâde'nin yalnızca isminin ve eserinin² birkaç eserde yer aldığı görülmektedir.

Bursalı Mehmed Tahir (ö. 1925), Tennürizâde ve *Hediyetü'l-Fukarâ* ile ilgili şöyle demektedir: “Menkıbelerini müritlerinden Tennurizade Mustafa Efendi *Hediyetü'l-Fukara* adlı eserinde tafsilâtli olarak açıklamıştır.”³

Hüseyin Vassaf da (ö. 1929) *Sefîne-i Evliyâ*'sında şu ifadeleri kullanmaktadır:

“Tennürizâde, *Menâkıbnâme-i Eşrefî* nâm eserinde müşârü'n ileyh hazretleri hakkında uzun uzadıya bahsetmektedir. Mürîdânından Mustafa Efendi, azîzin hakkında *Hediyetü'l-Fukarâ* nâmıyla bir menkabe-nâme yazmıştır.”⁴

Mustafa Kara, *Eşrefoğlu Rumî* adlı eserinde Eşrefzâde İzzeddîn ile ilgili mâlumat vermekte ve şu ifadeleri kullanmaktadır: “Müritlerinden Tennürizade Mustafa Efendi *Hediyetu'l-Fukara* adıyla mürşidinin menâkıbını kaleme almıştır.”⁵

Ramazan Muslu, *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf (18. yüzyıl)* adlı kitabında Eşrefzâde İzzeddîn'in hayatına dair iki kaynaktan bahsetmekte ve şöyle demektedir:

² Eser, *Hediyetü'l-Fukarâ* şeklinde transkribe edilmiştir. Fakat alıntı yaptığımız kaynaklarda eserin adının birbirinden farklı yazımı göze çarpmaktadır. Örneğin Bursalı Mehmed Tahir, *Hediyetü'l-Fukara*; Hüseyin Vassaf ve Ramazan Muslu eserlerinde *Hediyetü'l-Fukarâ*; Mustafa Kara, *Hediyetu'l-Fukara* şeklindeki yazımı kullanmıştır.

³ Tâhir, Bursalı Mehmed, *Osmanlı Müellifleri*, Meral Yayınevi, İstanbul 1975, I, 132.

⁴ Vassâf, Hüseyin, *Sefîne-i Evliyâ*, haz. Mehmet Akkuş-Ali Yılmaz, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2006, I, 108-109.

⁵ Kara, Mustafa, *Eşrefoğlu Rumî*, TDV Yayınları, Ankara 2010, s. 96.

“Tennûrîzâde Mustafa Efendî, *Hediyetü'l-Fukârâ* adlı eserinde İzzeddin Efendî hakkında uzun uzadıya bilgi vermektedir.”⁶

Kendisiyle ilgili birtakım bilgileri özellikle eserinden elde edebildiğimiz müellif, eserinin giriş kısmında dua cümlelerinden sonra kendisini şöyle tanıtmaktadır:

“*Bu ‘abd-i fakîr u hakîr Tennûrîzâde Seyyid Muştafa ibn Seyyid Şun‘ullâh el İslambûli, el-mensûb ile ‘t-tarîki’l- Eşrefî bi’l-‘aczi ve ‘t-tağşîr.’*”⁷

Bu ifadelerden hareketle Tennûrîzâde’nin, İbrâhim Tennûrî (ö. 887/1482) sulbünden Seyyid Sun‘ullâh Efendî’nin oğlu Seyyid Mustafa olduğu anlaşılmakta ve Eşrefiyye tarikatına mensubiyeti belirtilmektedir. Kaynaklarda Tennûrîzâde’nin doğum ve ölüm tarihleri bulunmasa da Fatih Köksal’ın makalesinde kendisinin yaşamış olabileceği döneme dair bir tahminde bulunulmuş. Bu makale kaynak gösterilerek bu bilginin burada verilmesi, okuyucunun mevzubahis şahsın yaşadığı döneme dair tahmini de olsa bir bilgi sahibi olması bakımından yararlı olur.

3.1. Tennûrîzâde Mustafa b. Sun‘ullâh’ın Hediyetü'l-Fukârâ Adlı Eserinin Tanıtımı

3.1.1. Eserin Fizikî Özellikleri

Eser, kahverengi deri cilt, 30x21 cm âharlı kâğıt üzerine yazılmıştır. Eserin yazı başlıkları kırmızı, siyah mürekkepli rika hattan oluşmaktadır. Eser 36 varak 72 sayfadır. Her sayfa ortalama 15 satırdan oluşmaktadır.

3.1.2. Dil ve Üslûp

Eser, sade bir Türkçe ile yazılmıştır. Eserde Arapça ve Farsça kelime ve ikili, üçlü terkipler kullanılması eserin anlaşılmasını yer yer güçleştirmiştir. Çoğu menâkıbnâme eserlerinde görülen manzûm parçalar, âyet ve hadîs kullanımları *Hediyetü'l-Fukârâ*’da da kendini gösterir. Ayrıca eserin üslûbu teorik bilgiler veren bir kitaptan çok tahkiye üslûbuna daha yakındır.

Çalıştığımız (İstanbul Belediye Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı Numara 1147) nüsha harekesizdir. Ayrıca bazı kelimelerin yazılışı anlaşılacak kadar bulanıktır. Bununla birlikte metinde mürekkep dağılmasından dolayı okunamayan kelimeler ve satırlar da mevcuttur. Bu sebeple okunamayan kimi yerler dipnotta gösterilmiştir.

3.1.3. Eserin Tanıtımı, Bölümleri ve Konusu

Üzerinde çalışılan eser, Tennûrîzâde Mustafa b. Sun‘ullâh’ın, mürşidi İzzeddin Efendî (ö. 1153/1740) için kaleme almış olduğu *Hediyetül-Fukârâ* adlı bir yazmadır. Elimizdeki metnin, Tennûrîzâde tarafından kaleme alınmadığı, müellifin sevenlerinden birinin tuttuğu notlardan oluşan bir nüsha olduğu düşünülmektedir. Esere duâ cümleleri ile başladıktan

⁶ Muslu, Ramazan, *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf (18. Yüzyıl)*, İnsan Yayınları, İstanbul 2003, s. 381.

⁷ Tennûrîzâde Mustafa b. Sun‘ullâh, *Hediyetü'l-Fukârâ*, Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Yazmaları, Numara: 1147, vr. 2a.

sonra eserin yazılış sebebi belirtilmiştir.⁸ Bununla birlikte *Hediyetül-Fukarâ*, duâ cümleleri ile sona ererken eserin kaleme alındığı tarih de 1217 olarak verilmiştir.⁹ Ayrıca eserin sonunda kim tarafından yazıldığı bilinmeyen bir beyit de bulunmaktadır.

Toplamda iki nüshasını tespit edebildiğimiz eserin İstanbul nüshası 36 varak, Ankara nüshası ise 24 varak tutarında, kısmen manzûm parçalara yer verilmiş, mensûr bir eserdir. İncelediğimiz nüsha, İstanbul Belediye Kütüphanesi Atatürk Kitaplığı'nda 1147 numara olup 36 varak 72 sayfadır.

Eserde her bir bölüm "meclis" adı verilen üç kısımdan oluşmakta ve her bir mecliste bir mutasavvıfın hayatından türlü kesitler, menkabeler anlatılmaktadır. Bu bağlamda birinci mecliste Abdülkâdir-i Geylânî'nin, ikinci mecliste Eşrefoğlu Rûmî'nin, üçüncü mecliste ise Eşrefzâde İzzeddîn'in menkabe ve kerâmetlerine yer verilmiştir.

Eserde toplamda yirmi dört menkabe anlatılır. Menâkıbların genelinde menkabelerin inandırıcılığını pekiştirmek için olsa gerek anlatıcıların isimleri, lâkapları, silsileleri, tarikatları, şehirler, mekânlar, eser isimleri vb. verilmiştir.

3.2. Hediyetü'l-Fukarâ (Çeviri Yazı)

3.2.1. Çeviri Yazı İşaretleri

ا (أ)	a, ā	ص	ş
ا (إ)	a, e, ı, i, u, ü	ض	z, d
ب	b, p	ط	t
پ	p	ظ	z
ت	t	ع	‘
ث	ṯ	غ	ğ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	k
ح	h	ك	k, g, (ñ)
خ	h	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	z, d	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	’

⁸ Tennûrizâde, *Hediyetü'l-Fukarâ*, vr. 2a-2b.

⁹ Tennûrizâde, *Hediyetü'l-Fukarâ*, vr. 36a.

3.2.2. Metnin Oluşturulmasında İzlenen Yol

Metnin transkribinde, İsa Sarı'nın *Osmanlıca Türkçesi Transkripsiyon Alfabeti*; font olarak ise *Times Turkish Transcription* kullanılmıştır. Metin oluşturulurken İsmail Ünver'in "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler"¹⁰ başlıklı makalesindeki esaslara uyulmaya çalışılmıştır. Eserde geçen âyet ve hadisler dipnotta belirtilmiştir. Arapça ve Farsça kelimelerle oluşturulan birleşik sözcükler ve ön ekler bitişik yazılmıştır. İsimlerin sonuna getirilen ve Türkçedeki yapım ve çekim eki işlevi gören dilbilgisi öğeleri eklendikleri kelimelerden kısa çizgi ile ayrılmamıştır. Örneğin: dergâh, hankâh.

Metin oluşturulurken manzûmelerdeki iktibaslar **bold** yazım biçimiyle gösterilmiştir. Metindeki okunamayan ve silik olan kısımlar dipnotta belirtilmiştir. Metin içinde anlamlandırılmayan veya okunuşunda tereddüt edilen kelimelerin yanına soru işareti (?) konulmuştur. Özel isimlere büyük harfle başlanılmış, özel isimlere gelen ekler ise kesme işareti ile ayrılmıştır. Bununla birlikte metinde anlam bütünlüğünü korumak için gerekli görülen yerlerde virgöl, nokta, iki nokta, ünlem işareti vb. kullanılmıştır. Nüshada tekrar edilen kelimeler transkribe edilirken metinden çıkarılmıştır. Ek fiilin çekimleri "ise", "idi" ve "içün", "ile" gibi edatların kendinden önceki kelimeye bitişik yazıldığı durumların bazı yerlerinde ayrı bazı yerlerinde ise kelime ünlü ile bittiği için araya "y" kaynaştırma harfi getirilerek bitişik yazılmıştır.

Yazma eserdeki beyitler, rubâiler, menkabeler, hikâye geçişleri metnin transkripsiyonu yapılırken belirgin bir şekilde gösterilmiştir. Çalışmada hemzeli ve "y"li kullanımları olan kelimelerin hemzeli yazımları tercih edilmiştir. (fâyide / fâ'ide, dâyimâ / dâ'imâ gibi).

Okunamayan kelimeler "... " şeklinde belirtilip dipnotta "Okunamadı." olarak kaydedilmiştir. İstanbul nüshasında yanlış olduğu düşünülen kelime çeviri yazıya aktarılırken metindeki haliyle yazılmamış; yerine doğru olduğu düşünülen Ankara nüshasındaki imlâsıyla yazılmıştır ve bu düzeltme dipnotta belirtilmiştir. Sayfaları rahatlıkla bulabilmek için metnin içerisinde her sayfanın başına tekli numaralara b, çift numaralara a kodu verilmiş ve [1b] numaradan başlayarak [36a] numaraya kadar gelinmiştir. Ayrıca metnin okunmasında kolaylık sağlaması için her satır başı da (1), (2), (3) ...(22) şeklinde numaralandırılmıştır. Metin içerisinde geçen "rahmetullâh", "fillâh", "rağiyallâh" gibi saygı bildiren sözcükler bitişik yazılmıştır.

3.2.3. Çeviri Yazılı Metin

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm

[1b] (1) Elhâmdülillâhillezî kerreme benî âdem bi şavlihi te'âla: " *Velekad kerremnâ* (2) *benî âdeme ve hamelnâ hüm fi'l-berri ve'l-bahri ve razaqnâ mine't-tayyibâti* (3) *ve fađđalnâhum 'ala kesirin*

¹⁰ Ünver, İsmail, "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 3/6, Fall 2008, s. 1-46.

mimmen ḥalaḳnā tafḍile.”¹¹ Ve refea^c (4) deracāt-i evliyā’i minhum, bi-ḳavlihi te‘āla: “*Elā inne* (5) *evliyāellahi lā ḥavfün ‘aleyhim ve lāhum yehzenūn.*”¹² Ve ḥarraḳa (6) ḳulūbehum bi-nāri muḥabbetihî ve müşāhedetihî, vestevfa himemühüm (7) ve ervāḥuhum, bi-şevḳi ila liḳāihî ve müşāhedetihî. (8) Ve nevvera ḳulūbehum bi-mülāḥazati zātihî. Allāhümme el-ḥıḳnā (9) bi-zümretihim vaḥşurnā me‘ ahüm bi-faḍlike yā Kerīm. (10) Ve’ş-şalātü ve’s-selāmü ‘ala seyyidenā ve Mevlānā (11) Resüli’s-şakaleyni. Ve zübdeti’l-keveyne ve sebeb-i (12) ḥilḳati’l-‘ālemîn. “*Levlāke lemā ḥalaḳtü’l-eflāk Muḥammed*”¹³

[2a] (1) el-mebū‘şi ila kāffeti’l-‘arabi ve’l-‘acem. Ve ‘ala ‘ālihi (2) ve aşḫābihî ve ḥülefāihî’r-rāşidîn min ba‘dih (3) rıḍvānullāhi te‘āla ‘aleyhim ecma‘în. Ve ba‘du (4) bu ‘abd-i faḳîr u ḥaḳîr (5) Seyyid Şun‘ullāh el-İslambūli, el-mensüb ile’t-tarıḳi’l- (6) Eşrefî, bi’l-‘aczi ve’t-taḳşiri ve bi’l-kirāmî el-vefî. Kerem-i (7) ḥazrete ve rûḥ-i ‘azîzimden himmete teveccüh idüb (8) ni‘am-i sofrā-i kerāmāt-i ‘adîde-i bi-nihāye ve küşüfâtı (9) sır-ı¹⁴ sedîde-i bi-gāyelerinden, ba‘zî nefāyis-i kerāmâtınîñ (10) zikrineki ve ‘inde zikri’s-şālihîn tetenezzelü’r-raḥmetü (11) mefhūmunca raḥmet-i Ḥaḳḳa nā’il ve himmet-i rûḥ-i (12) Ḥazreti ‘Azîze vāşıl olmaḳ için bu Tuḥfe ki (13) *Hediyyetü’l-Fuḳarā* tesmiye olunmuşdur. Cem‘ olunub (14) mecālisi’s-şelāseye taḳşim olundu. Meclis-i evvel, (15) sulṫānu’l-evliyā Ḥazreti Şeyḥ ‘Abdülḳādir-i Geylāni

[2b] (1) ḳuddise sırruhu ḥazretleriniñ, ba‘z-ı evşāf-ı şerîfe- (2) leri beyānındadır. Ve meclis-i şāni, sulṫānu’l- (3) ‘aşıḳîn Ḥazreti Şeyḥ Eşrefzāde ‘Abdullāh-ı (4) Rūmi’niñ, ba‘z-ı evşāf-ı şerîfeleri beyānındadır. (5) Ve meclis-i şāliş, sulṫānu’l-kāmilîn Ḥazreti (6) Eşrefzāde Aḥmed ‘İzzi’niñ, ba‘z-ı evşāf (7) u kerāmāt-ı şerîfeleri beyānındadır.

Meclisü’l-Evvel

(8) Sırr-ı defter-i evliyā’, mālîk-i eimme-i aşfiyā, ‘allāmetü’z-zamān (9) şeyḫü’l-ins ve’l-cān, el-ḳuṫbu’r-rabbāni, (10) ve’l-gāvşü’s-şamadāni, ve’l-ḳandilü’n-nūranî, (11) şāḫibü’l-işārāti ve’l-ma‘āni Ḥazreti eş-Şeyḫ (12) es-Seyyid Muḫyiddîn ‘Abdülḳādir el-Ceylāni (13) raḍiyallāhu te‘āla ‘anhü. Künyesi, ebū Muḫammed’dır. Pederleri (14) ve vālideleri tarafından ‘aleviyy-i Ḥüseynî’dır. (15) ‘Alıyy-i Ḳāri, merḫūm Ḥazreti Şeyḫ ḥaḳḳında *Nüzhetü’l-Ḥādir*¹⁵

[3a] (1) ismiyle müsemma olan te’lifinde **buyurur ki:** (2) Ḥazreti Ḥaşan bin ‘Ali bin ebî Tālîb raḍiyallāhu (3) te‘āla ‘anhümā, nesl-i bāki, yevm-i ḳıyāmete deḡin munḳaṫı‘ (4) degildir. Zîrā ḳavl-i eşaḫ üzre Ḥazreti Muḫammed Mehdî, (5) Ḥazreti Ḥaşan raḍiyallāhu ‘anhu neslinden zuhūr ide- (6)

¹¹ İsrâ 17/70.

¹² Yûnus 10/62.

¹³ “Sen olmasaydın ben kâinatı yaratmazdım.” Bkz. Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, II, 164; Nisâbüri, *el-Müstedrek*, II, 615.

¹⁴ Elimizdeki nüshada (Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Yazmaları, nr. 1147) **sır** kelimesi yoktur. Ankara Kütüphanesi’ndeki nüshasında (06 Mil Yz A 3480-2) **sır** kelimesi mevcuttur.

¹⁵ Eserin orijinal adı: *Nüzhetü’l-Hâdiri’l-Fâtur fi Tercümeti’s-Seyyid eş-Şerîf Abdülkâdir* [نزهة الخاطر الفاتر في ترجمة السيد الشريف عبد القادر] bkz. Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Yazmaları, nr. 0774); bkz. Karadaş, Cağfer, “Ali el-Karî’nin Hayatı, Selef Akidesine Dönüş Çabası ve Eserleri”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Bursa 1993, 5/5, ss. 287-299.

cektir. Ve dağı taḥkīk olmak vechi üzre taṣrīḥ (7) ider ki ekābirūñ ba‘ zısından baña ḥaber-i ṣaḥīḥ bālīg (8) oldi ki vaḳtāki Ḥāzreti Ḥasan bin ‘Ali raḍiyallāhu (9) ‘anhüma, fiten ü afātūñ def‘ i için emr-i ḥilāfeti (10) terk eyledik de Ḥaḳ subḥānehu ve te‘āla ıvazān Ḥāzreti (11) Ḥasan raḍiyallāhu ‘anhüye ‘atıyye-i kübrayı¹⁶ iḥsān (12) itmekle, güyya ḳuṭbiyyet-i kübrayı tefvīz idüb (13) anlar ḳuṭb-u ekberi ve ḥāzreti ḳuṭb-u evsaṭ olmuşlar. (14) Ve Ḥāzreti Muḥammed Mehdi, ḥātımetü’l-aḳṭāb oldiler. (15) Ve Ḥāzreti Şeyḫiñ vālideleri Ümmü’l-Ḥayr Fāṭıma binti

[3b] (1) ebī ‘Abdullāh eş-Şavma‘i, bu mü‘ellif ḥāzretleri dir **buyurmuşlar-** (2) **dır ki:** Çün oğlum ‘Abdülḳādir toğdı. Ramaḍān-ı (3) şerīfde aṣla süd emmedi. Bir kerre Geylān’da ḥavada (4) seḥāb olub hilāl-i müşāhede olmamağla Ramaḍān-ı (5) şerīf ma‘lüm olmadı. Vālidelerinden şordiler ki: (6) “‘Abdülḳādir ḥāzretleri bu kün süd emdiler mi?” Ve (7) vālideleri dağı: “Emmedi.” diyu ḥaber virdik de ol (8) kün Ramaḍān-ı şerīf oldığı zāhir oldı. (9) Tāriḫ-i vilādetleri hicret-i nebeviyyeniñ dört yüz yetmiş (10) birindedir. *Risāle-i Nüzhetü’l-Ḥāṭır*’da ve *Menāḳıb-u* (11) *Tāci’l-‘Ārifin*’de **naḳl olunur ki:** Çün Ḥāzreti (12) Şeyḫ, vālideleri ḥāzretleriniñ rızāsı ve ḥayır du‘asıyla (13) Geylān’dan Bağdād’a geldikleri vakit, henüz tāze (14) civān idi ve Bağdād’ı hiç görmemiş idi. Bir kün (15) sülāle-i silsile-i āl-i Muṣṭafa Ḥāzreti Tāci’l-‘Ārifin

[4a] (1) Seyyid Muḥammed Ebu’l-Vefā raḍiyallāhu ‘anhunuñ, cāmi‘-i şerīfde (2) meclis-i ‘ālilerinde ḥāzır oldiler. Anı gördiler ki (3) Tāci’l-‘Ārifin ḥāzretleri minber üzerinde va‘az (4) ider iken buyurdiler ki: “Şu kimesnei mescidden çıkarıñ!” (5) Pes ḥalk ḳalkub ḥāzret-i şeyḫi, mescid-i şerīfden (6) iḥrāç etdiler. Yine ‘avdet, yine geldi. Ve’l-ḥāşıl üç (7) def‘ a çıkardiler. Ve ḥāzreti şeyḫ dağı üçüncü def‘ a da (8) yine içerü girüb ol vaḳitde Tāci’l-‘Ārifin ḥāzretleri (9) minber üzerinde feryād etdi ki: “Yā ehle’l-Bağdād! Allāh-u (10) Te‘ālanıñ sevgili dosti geldi. Ḳalkıñ, ḥürmet (11) idiñ!” diyu. Kendü minberden inüb Ḥāzreti Şeyḫ ile (12) muşāfaḫa idüb ve buyurdi ki: “Yā ehl-i Bağdād! Buni (13) mescidden çıkarıñ, didigim buña emānet itmek için (14) degil idi, bilki murādım ol idi ki cemī‘-i Bağdād (15) bunuñ rütbesin bileler ve hem bir şıddıḳ-i ma‘lüm

[4b] (1) olsun için idi.” didi. Andan soñra Ḥāzreti (2) Tāci’l-‘Ārifin, cenāb-ı Şeyḫe buyurdi ki: “Yā ‘Abdülḳādir! (3) Vuhibe leke el-‘Irāḳ. Ya‘ ni yā ‘Abdülḳādir! ‘Irāḳ (4) memleketi saña virildi. Yā ‘Abdülḳādir! Küllü dīkin (5) yeşīḫu şümme yesküt illā dīkūn feinnehu yeşīḫu ila yevmi’l- (6) ḳıyāmeti bi-enni.¹⁷ Yā ‘Abdülḳādir! Her ḥoros öter (7) soñra sākit olur, illa seniñ ḥorosuñ (8) tā ḳıyāmete degin ölse gerekdir.” Andan Ḥāzreti (9) Şeyḫe, seccādesin ve gönleğin ve tesbiḫin ve ‘aşāsın (10) virdi. Pes etrafda olan müḥibleri ayttılar: (11) “Yā Seyyidi! Çünki buña bu kadar himmet etdigin, (12) bāri dest-i tevbe viriñ.” Ḥāzreti Tāci’l-‘Ārifin (13) buyurdi ki: “İnne ‘aleyhi ledāğü’l-Muḥarremi.” Ya‘ ni üzerinde (14) Muḥarremi’niñ tamğası vardır. Ya‘ ni irādetullāh (15) böyle cāri olmuşdır ki: “Ḥāzreti ‘Abdülḳādir’e

¹⁶ Her iki nüshada da **atire-i kübra** yazılmıştır; fakat kelimenin orijinali **atiyye-i kübra**’dır. Büyük lütuf, büyük hediye mânâsına gelmektedir.

¹⁷ Kelime iki nüshada da yanlış yazılmıştır. Kelimenin anlam bütünlüğünü sağlaması için **ya‘ ni** olması gerekir.

[5a] (1) dest-i tevbeye Hâzreti Şeyh Muḥarremî vire.” didi. Râvî (2) ider andan seyyid Tâcü'l-Ârifin Hâzreti Şeyhe buyurdi: (3) “Yâ ‘Abdülkâdir! Şeyh Muḥarremî’niñ meclis-i şoḥbetine müdâvemet (4) eyle, saña tarîḫ andan feth olur.” diyub çok naşîhatler (5) ve vaşîyyetler idüb girü minbere çıḫub meclisi tamâm (6) eyledi. Ba‘dehu minberden inüb Hâzreti Şeyhiñ eline (7) yapuḫub ayıttı: “Yâ ‘Abdülkâdir! Leke vaḫtün feizâ (8) cæ’ tezkur hâzihi eḫ-şeybete.” Ya‘ni yâ ‘Abdülkâdir! Senüñ (9) içün bir vaḫt vardır ki ol vaḫt gelicek bu pîri¹⁸ (10) anasın. Râvî ider ol tesbîḫ ki Tâcü'l-Ârifin (11) Hâzreti Şeyhe viridi. Tırdıḫı yirde kimse degmiden (12) dâne dâne dönerdi. Ve Hâzreti Şeyh ta‘accüb idüb: (13) “‘Aceb buña sebep ne ola?” dirdi. Âḫiru'l-emr (14) bir kün Hâzreti Şeyh, Tâcü'l-Ârifin ḫâzretlerine: “Yâ Seyyid! (15) Bu tesbîḫiñ ḫâli baña ‘aceb geldi ki hiç kimse çevirmeden

[5b] (1) muttaşilen kendusi döner hiç ḫarar itmez.” Hâzreti Tâcü'l-Ârifin (2) buyurdi ki: “Yâ ‘Abdülkâdir! Ol tesbîḫiñ her dânesiniñ (3) üzerinde ol ḫadar maḫbûb ismi zıkr olunmuşdur ki (4) bî-iḫtiyâr olub safâsından vecde gelmişdür, (5) tâ kıyâmete deḫin maḫbûb-u şevḫine muttaşilen dönüb (6) ḫarar itmese gerekdür. İmdi yâ ‘Abdülkâdir! ‘Ârifin (7) ḫalbi tesbîḫ dânesinden aḫaḫı¹⁹ deguldir. ḫaçan maḫbûbla (8) üns tıttub zevḫ etse, maḫbûb şevḫine dâ‘im (9) devirden ḫâli olmaz. Bu tesbîḫiñ döndüḫi saña (10) tenbîḫdir ki ḫâfil olma. Ben cemâd iken maḫbûb şevḫine (11) dönerim, sen ki insansın maḫbûb-ı ḫaḫîḫ-i şevḫine (12) niçün ḫareket itmeyesin?” Pes bu sözden Hâzreti (13) Şeyh ḫiḫḫa alub fâ‘ideler taḫşil eyledi. Râvî (14) ider: Ol tesbîḫ Hâzreti Şeyḫden ḫoñra Hâzreti (15) Şeyh ‘Âli bin el-Hitî eline girdi. Andan ḫoñra

[6a] (1) Hâzreti Şeyh Muḫammed bin el-ḫâ‘ide naḫl eyledi. Andan ḫoñra nâ-bedid (2) oldi. **Râvî ider:** Hâzreti Tâcü'l-Ârifin, Hâzreti (3) Şeyhe bir ḫussa‘ ya‘ni bir çanâḫ virmüşdür her ḫâḫ ki ol (4) çanaḫa bir kimesne yapuḫsa eline ve ḫoluna ra‘şe gelurse (5) Hâzreti Şeyḫden ḫayri kimesne aña yapuḫmazdu. Mevlânâ (6) Nüreddin ‘Abdurraḫman el-Câmî ḫuddise sırruhu’s-sâmî (7) *Nefâḫtü'l-Üns* ismiyle müsemma olan kitâbında (8) **naḫl ider ki:** Hâzreti Şeyh ‘Abdülkâdir, Şeyh ḫammâd (9) ḫâzretleriniñ meclisinde oturub şoḫbet iderdi. (10) Çün kelâmı tamâm oldi ḫalkub taḫra getti. Şeyh (11) ḫammâd ḫâzretleri ayıttı: “Bu ‘âceminiñ bir ḫademî vardır ki zamânında (12) cemî‘-i evliyâniñ boyni üzerinde olsa gerek. Ve elbette (13) me‘mûran ‘*ḫademî hâzihi ‘alâ raḫabeti ḫüllî veliyyillâḫ*’ dîse gerekdür. (14) Ve elbette bu söz söyleye ve cemî‘-i evliyaullâḫ zir-i (15) ḫademine boyun ḫoya.” Ve daḫi *Menâḫıb-ı Eḫrefzâde*’de **naḫl**

[6b] (1) **olunur ki:** Bir kün Hâzreti Şeyh Ebübekir Hevvâz el-Yeḫâiḫi, meclisinde (2) aḫḫâbına evliyâ‘-i kirâmüñ kerâmatını zıkr idüb buyurdu ki: (3) “Yakîn zamanda ‘İraḫ’dan ‘âcemî bir kimesne zuḫûr ider. ‘İndellâhi (4) te‘âla ve ‘inde’l-ḫalkı menzilesi ‘âliyedir, ismi ‘Abdülkâdir (5) ve meskeni Bağdâd’dır. ‘Benim ayaḫım cümle evliyâ‘-i kirâmüñ boyni (6) üzerinedir.’ deyu da‘vâ itmekle emr olunub cem‘iyyet-i (7) kübrâda minber üzerinde bu da‘vâyı eylese gerekdür.” (8) deyu Sulḫân

¹⁸ Ankara nüshasında **sır** kelimesi yerine **pîr** kelimesi kullanılmıştır. Anlam bütünlüğüne **pîr** kelimesi daha uygun olduğundan, metin transkribe edilirken Ankara nüshasındaki yazım şekli esas alınmıştır.

¹⁹ Ankara nüshasındaki yazım şekli esas alınmıştır.

‘ Abdülkâdir zuhûr itmedin haber virdi. (9) Ve daği *Kitâb-u Nefehâf* da **naql olunur ki**: Bir kün Hâzreti Şeyh, (10) hankâh-ı sa‘ âdetinde meclis-i va‘ az arasında ve ‘âmme-i (11) meşâyiğden elliye qarîb kibâr-ı hâzırîn idiler. Ve ol (12) cümleden Hâzreti Şeyh ‘Ali el-Hîti ve Hâzreti Şeyh Kaṭîb (13) el-Bân-ı Mevşîlî ve Hâzreti Şeyh Ebu’s-Su‘ūd bunlar idi. (14) Ve bunlardan gayri meşâyiğ-i kibârdan çok kimesne var idi. (15) Hâzreti Şeyh minber üzerinde va‘ z-ı şerif iderken

[7a] (1) esnâ-i va‘ azda buyurdi ki: ‘*kademi hâzihi ‘alâ raqabeti külli veliyyillâh.*’ (2) didi. Hâzreti Haḡ subhâne ve te‘ âla anuñ ḡalbine tecelli itdi. (3) Ve ruḡ-u Resûlullâh şallallâhu ‘aleyhi ve sellem ve melaike-i (4) muḡarrebînden bu tâifeniñ içinde evliyâ’-i müteḡaddimîn (5) ve müteahḡirîn hâzır idiler. Dirileri cesedleriyle ve geḡmişleri (6) ruhlariyla, Hâzreti Şeyhe bir hil‘ at geyurdiler. Ve melaike (7) ve ricâlü’l-ḡayb anuñ meclisini ortaya almışlardı. (8) Ve havâda şaflar bağlamışlardı ve yeryüzünde bir velî (9) ḡalmadı ki boynunu bast eylemeye ve ba‘ zıları demişdir ki: (10) “‘Acemden bir kimesne tevâzu itmedi. ḡalinden maḡcûb oldu.’”

(11) **Beyt:**

İt fedâ yolına cânın,
Şeyh ‘ Abdülkâdir’iñ.

Kıl ziyâret âsitânıñ,
Şeyh ‘ Abdülkâdir’iñ.

İtdiler a‘ mâlün altun,
Cümle erbâb-ı kemal.

Başdiler sikke-i şânıñ,
Şeyh ‘ Abdülkâdir’iñ.

Ve lisân-ı Türki üzere (15) mü’ellif-i *Kitâb-ı Menâḡıb-ı Behçe*’de **naql olunur ki**:

[7b] (1) Kibâr-ı evliyâ’ullâhdan ḡatı vâfirleri Hâzreti Resûlullâh (2) şallallâhu ‘aleyhi ve sellem ḡazretlerini vâḡ‘ alarında körüb (3) su’âl iderler ki: “Yâ Resûle rabbi’l-‘ âlemîn! Şeyh (4) ‘ Abdülkâdir, bu kün ‘*kademi hâzihi ‘alâ raqabeti külli veliyyillâh.*’ (5) didi. Bu kelâm şahih midür?” Hâzreti Resûlullâh şallallâhu (6) ‘aleyhi ve sellem buyurdiler ki: “Şadaḡa, ‘ Abdülkâdir!” **Beyt:** (7)

Şâdık degil mi o kim,
Aña şâhid oldu Resûl.

‘ Ârif degil mi o kim,
Zât-ı Haḡḡa buldi vuşûl.

Baş üzre olmasun pāyi anuñ,
Söyle baña tāj itdi evliyā'sına anı.

Çün Haq idüb kabul kezalike. (11) *Kitāb-ı Nefahāt* da **naql olunur ki**: Hāzreti Şeyh buyurmuşdur ki: (12) Bir vaqt seyāhatde idüm. Baña bir şaḥiṣ geldi. Aşla (13) anı görmemiş idüm. Buyurdi ki: “Şoḥbet ister misin?” (14) Ben daḥi: “İsterim.” didim. Baña buyurdi: “Şol şartla ki (15) muḥālefet itmeyesin!” İtdim, itmem. Buyurdi ki: “Ben gelince

[8a] (1) bunda otur.” Bir sene tamāmında yine geldi ve ben heman ol (2) yerde oturdum. Bir sā' at benim yanumda oturdu. Pes (3) ḳalkub getdi: “Ben gelince buradan gitmeyesin.” didi. (4) Bir sene daḥi getdi, pes yine geldi, ba' dehu yine getdi, (5) ba' dehu gelüb etmek ve sūt getürdi ve aytdı: “Ben (6) Hızırım! Baña emr olundi ki senüñle ta'ām yiyem.” Ol getür- (7) dugini yidük. Buyurdi: “Ḳalk! Bağdād'a var, anda (8) tevattun eyle.” Pes Hızır 'aleyhi's-selām ile me'ān Bağdād'a (9) dāḥil olduk. Buyurdiler ki: “Pes imdi bundan ḥisse (10) oldur ki Hāzreti Şeyhiñ tarīkine sālīk olan kimesne (11) ḳavlinde ve cemī'-i 'aḥvālinde şādiḳ olursa, 'ilm-i ledün (12) dersini Hāzreti Hızır'dan oḳur.” Ve daḥi Tārīh-i Bāfi'a'da²⁰ (13) raḥmetullāhi te'āla 'aleyhi taşriḥ olunmuşdur ki: Hāzreti Şeyh (14) 'Abdülḳādir'in raḍiyallāhu 'anhu kerāmātı dāire-i hızırdan²¹ (15) hāricedir. Ve Hāzreti Şeyhe irişen kibār-ı eimmeden baña ḥaber

[8b] (1) bāliḡ oldi ki taḥḳīḳan kerāmāt-ı şeyh 'Abdülḳādir tevātür (2) bulmuşdur yāḥūd tevātüre ḳarībirdir. Bi'l-ittifāḳ ma' lümdur ki (3) āfāk-ı meşāyihde Hāzreti Şeyh gibi ḡayri bir veliden kerāmāt-ı (4) keşire zuḥūr itmiş degildir. Ve daḥi Hāzreti Şeyh **buyurur**.

(5) **Beyt**:

Levlā'ş-şefā' atü sebeḳat li-Muḥammedin,
Le sededtü bābe'l-caḥīm bi kedḥati.

Ya'nī “Ceddim Muḥammed şallallāhu 'aleyhi ve sellem için şefā' at (7) sebḳat ider olmaya idi, ben sa'y-u kedḥatimle bāb-ı (8) caḥīmi sed iderdim.” deyu buyurdular. Ve daḥi Eşrefzāde (9) ḥāzretleri *Müzekki'n-Nüfūs* ismiyle müsemma olan kitābında (10) **taşriḥ ider ki**: Hāzreti Şeyh buyurmuşlardur.

Rubā' i:

“Fe mürīdi izā de'āni bi-şarḳin, ev bi-ḡarbin,
Ev ḡarīḳin baḥrin ḥāmi, fe eḡaztuhu.
Led ḥāra fevḳa hevā,
Eñe seyfü'l- ḳadāilī külli ḥuşāmi.”

²⁰ Kelime yanlış yazılmıştır. **Tarih-i Yāfi'i'de** olması gerekir. Bkz. Baş, Derya, “Yāfi'i”, *DİA*, İstanbul 2013, XXXXIII, 175.

²¹ Kelime yanlış yazılmıştır. Kelimenin orijinali **ḥaşır**'dır. Bkz. **dāire-i ḥaşırdan**: sayılamayacak kadar çok.

Ya' nî kaçan benüm mürîdim maşriğden yâhûd (14) mağribden yâhûd bahre ğarğ olur iken benden istiğâşe (15) eylese, ben aña meded iderim. Eger hava üzre tayrân iderse

[9a] (1) daği anı hıfz itmek için cümle haşımına ben seyfü'l-każayım. (2) Ve daği şeyhim hazretleri na' t-ı şeyhde **buyururlar. Nazm:**

Ey hağğa t̄alib dertli dil!
Gel Şeyh ' Abdülkâdir'e,
Çaldır hicâb-ı çeşm-i sil,
Gel Şeyh ' Abdülkâdir'e.

Aşl-ı ' arîkdir ol şerif,
Ol sırrına sa' y it elîf.
Çuvvet isterseñ ey da' îif!
Gel Şeyh ' Abdülkâdir'e.

Gel şıdğ ile gir rāhına,
Sür yüzini dergāhına,
İrüşdürür Allāh'ına
Gel Şeyh ' Abdülkâdir'e.

İster iseñ cezb-i hüdā,
Dil ola pür şevğ u şafā,
Durma Necîb şubh u mesā,
Gel Şeyh ' Abdülkâdir'e.

(11) el-Meclisü's-Şānî

(12) El-kuţbu'r-rabbānî, ve'l-ğavşü's-şamedānî, ve'n-nûri'l- (13) burhānî, ve'l-mürşidü'l-subhānî, ve's-şeyhü'r-raħmānî, (14) āsūde-i mehd-i mağfîret-i kayyūmî, sulţānū'l-' āşikîn (15) eş-Şeyh ' Abdullāh bin Eşref bin Muhammed el-Mısrî'dir. Rađiyallāh

[9b] (1) ' anhu bi'l-ittifāk pederleri tarafından Hüseyinî'dir. Tarih-i vilâdetleri, (2) yedi yüz yetmiş toğuz sene ve vaqt-i intikalleri, sekiz (3) yüz toğsan toğuz senesidir. Kendileri Mekkiyyü'l-aşl (4) olub ebeveyniyle me' an şehr-i İznîğ'e gelüb tevattün (5) itmişler. Ammā Sulţān Eşrefzāde, İznîğ'de mecme' - i (6) ' ulemādur, deyu şehr-i Burūsa'ya ' azîmet idüb; Yeşil (7) Medrese'sinde yigirmi beş sene mu' id olub kırğ (8) seneye dek tahşil-i ' ulüm-i zāhireyye ve kırğ sene (9) hizmet-i mürşide ve kırğ sene seccāde-i irşādda (10) olmuşlar. ' İlm-i zāhirede ğalibu'l-aqrāna ve müşārü'l-bi'l-benāna (11) olduğ da

‘ilm-i bātin taḥşillığına teveccüh idüb meşğul (12) olduğu ‘ulūmden ğinā gelüb mürşid-i kāmīl dāmenine (13) tessebbüs-i iştiyākla medreseyi terk idüb (14) İncirli Mahallesiniñ ‘imāmi ile derdine refiğ oldığı (15) cihetden ziyāde ünsiyet idüb ve ba‘zı vaqıtde

[10a] (1) ‘İmām Mezbūr’uñ, imāmet-i hizmetini edā eylediler imiş. Ve daḡi (2) İmām Mezbūr, Hāzreti Eşrefzāde’yi şulbi oġli mesabesinde (3) muḡabbet idüb hālen Burūsa’da āsitāne-i Eşrefiyye olan (4) menzil-i mübāregi hibe idüb Sultān Eşrefzāde (5) ḡazretleri daḡi ol maḡal bir ma‘bed-i saġir vaż‘ idüb (6) nice müddet ol maḡalde tevaṭṭün itmişlerdür. Ve daḡi Sultān (7) Eşrefzāde ḡazreteri *Müzekkī’n-Nüfus* ismiyle müsemma olan (8) te’liflerinde **buyururlar ki**: “Bu faḡir on yedi şeyḡe yetişdim (9) ve her birine hizmet eyledim ammā içinden heman dört şeyḡ (10) kāmīl idi, mā‘adāsınıñ meşrebi bulānıḡ idi ve kimi mübtedī (11) idi alub gidemezlerdi, yolda bıraġurlardı. Birine daḡi (12) vardum, ol bir miḡdār gider gine yolda ḡor. Āḡir Sultān (13) Şeyḡ Muḡyiddīn ‘Abdülḡādir-i Geylāni’niñ oġliniñ (14) oġli kim Şeyḡ Hüseyin bin Şehābeddīn Aḡmed bin Şeyḡ (15) Hüsāmeddīn bin Şemseddīn Muḡammed bin Şeyḡ ‘Abdülḡādir

[10b] (1) Geylāni aña yetişdim. Ve andan sülūk görüb nā’il-i (2) merām oldum.” deyu kelimāt buyurduklarundan tefhīm olunur ki; (3) on yedi şeyḡden dördü, zıkr-i inşāalāhi te‘āla ve (4) on üç ile hem şoḡbet olmasınıñ zamāni Allāh-u (5) ‘alem ol ma‘bud-i saġirede sākin olduklari vaḡtidir. (6) **Pes rāvi ider**: Sultān Eşrefzāde bir kice ‘ālem-i (7) ma‘nāda ba‘zı vāḡa‘ görmek sebebiyle muḡabbetullāhi (8) ezeliyye ve ‘ināyet-i lem yezeliyye ile cezbe-i ḡaḡ zūhūr idüb (9) şuġl-i māсивallāh bi-külliyeye ‘ālem derūnundan münḡaṭı‘ olub (10) ol vaḡt Burūsa’da Sultān’l-Meczūbīn Abdāl Muḡammed (11) ḡazretlerine tefe’ülen varub anlar daḡi ḡaber-i meserret ve teselli (12) virüb: “Sen olmayıb da kim olacak?” Nuṭḡ-u zūhūr (13) idüb ve: “Emir Sultān ḡazretlerine var!” deyu işaret (14) buyurdiler. Ba‘de Sultān Eşrefzāde Hāzreti Seyyid (15) Muḡammed el-Buḡāri ‘aleyhim raḡmetü’l-bāri ḡazretlerine gelüb

[11a] (1) anlar daḡi şalat-ı ‘aşrı edā için ābdest almaġa şurū‘u (2) itmişler. Eşrefzāde ḡazretleri ani görür ki Hāzreti Sultān (3) Emīr’iñ mübārek ḡollarından şü altun olub aḡar. Ol (4) vaḡt Sultān Eşrefzāde daḡi: “Azīzim! Şunuñ altun (5) olmasına kerāmat buyurmaġa ne ḡacet! Benim ol altunun (6) sikkeli aḡmasına bile ‘itihād-ı kāmīlim vardur.” didik de ol (7) altun sikkeyle aḡmaġa başlar. Ol vaḡt Emīr Sultān (8) ḡazretleri buyururlar ki: “Ey Eşrefoġli! Bize ṭarīḡat-ı ‘aliyyede (9) şāḡib-i sikke olmaġı bildürdiñ mi?” deyu laṭife buyururlar. Ve (10) Emīr Sultān ḡazretleri ḡabul idüb bir müddet ḡizmet-i şerīfe- (11) lerinde olub āḡirete intihāllerine ḡarīb ḡazreti Eşref-(12) zāde’ye: “Kuzu, biz pīr olduk, intihālimiz daḡi ḡarībdir.” deyu (13) Sultān Eşrefzāde’niñ ellerine bir mektüb (14) virüb: “Var imdi Anḡara’da mürşidü’s-sālikīn olan (15) el-Hāc Bayrām Velī ḡazretleriniñ ḡizmet-i şerīflerine

[11b] (1) müdāvemem üzre ol.” deyu tenbīh buyururlar. Sultān Eşref- (2) zāde daḡi buni nuṭḡ-ı ḡaḡ bilüb ḡabul Hācı Bayrām Velī (3) ḡazretlerine varub anlar daḡi ḡabul eyleyub on iki (4) sene imāmetlik ḡizmetinde olub ve riyāzāt-ı şāḡḡaya (5) müdāvemem itdükden şoñra eyleyin meşāyiḡ-i selef üzre (6) icāzet ile ḡalīfe idüb kerīmelerini Sultān Eşref- (7) zāde’ye virirler. İznīḡ’de sākin olmaḡ üzre nuṭḡ (8) buyururlar. Ve Sultān Eşrefzāde ḡazretleri daḡi İznīḡ’de (9) gelüb tevaṭṭün iderler, ‘iyd-i şerīfe

karîb ehliyle me‘an. (10) Hâcî Bayrâm Velî hazretlerini ziyârete varub hıyn-i şöhetde: (11) “‘Azîzim, efendim! Seyr-i sülûkuñ nihâyeti var midir, yoħsa (12) yoħ midir?’” didik de Hâcî Bayrâm Velî hazretleri daħi: “‘Kuzum, (13) sülûk nihâyetini Allâh-u ‘azîmü’ş-şân bilür. Biz vâşıl (14) olduğumuz maķama seni vâşıl eyledik.” didik de Sultân (15) Eşrefzâde daħi: “‘Efendim, baña daħi sülûkdan ğnâ gelmedi.’”

[12a] (1) deyu buyurub Hâcî Bayrâm Velî hazretleri buyururlar (2) ki: “‘Bu kice me‘an istiħâre idelim ve kerem-i Haķķa nâzır olalım.’” (3) deyub ol kice istiħâre iderler. ‘Âlem-i ma‘nâda bir meclis-i (4) ‘âliye varub ve ol meclisde ervâh-ı enbiyâ (5) ve evliyâ’ cem‘ olurlar. Ve sultân-ı enbiyâ Muhammed Muştafa (6) şallallâhu ‘aleyhi ve sellem bir nürdan minber üzerine culûs (7) idüb ve bir bâzâr kurulur. Huzûr-u faħr-i ‘âlemde içlerinde (8) bir Sultân Eşrefzâde’niñ boynuna bir altun zincir (9) takub mezâd etmege başlayub her taraftan almağa tâlib (10) olurlar. Her biri kudreti miķdâr şâhib çıkar ammâ (11) sultânü’l-evliyâ’, imâmü’l-aşfiyâ, ‘ârif-i rabbani, (12) Hazreti Şeyh Muhyiddîn ‘Abdülkâdir el-Ceylânî rağiyallâhu (13) ‘anhu hazretleri şâhib çıkub olurlar. Ve Sultân (14) Eşrefzâde hazretleri buyururlar ki: “‘Efendim, beni ‘âlem-i (15) ma‘nâda kabul itdiñiz lakin zâhirde kañgi kuluñuza

[12b] (1) teslîm olayım?’” Hazreti Şeyh daħi buyururlar ki: “‘Hamâ’da benim (2) dördüncü oğlum Hüseyin Hamevi’ye varub teslîm ol.’” (3) deyu tenbih buyururlar. Sultân Eşrefzâde daħi hâbdan (4) bidâr olub ‘ale’ş-şabbâh Hazreti Hâcî Bayrâm Velî’ye (5) i‘lâm kaydında olduğda Hazreti Hâcî Bayrâm Velî: “‘Kuzum, (6) biz daħi ol meclisde hâzır idik.’” deyu buyururlar. “‘Lakin (7) İznîķ’e varub bir erba‘în çıkarub ve zühûr (8) idin. Ma‘nâyı bir varakaya taħrîr idüb Şeyh Hüseyin (9) Hamevi hazretlerine me‘ân götüresin.’” deyu tenbih buyururlar. (10) Sultân Eşrefzâde daħi İznîķ’e gelüb erba‘îne (11) girüb ve ne zühûr iderse bu kâğıda taħrîr idüb (12) şehri Hamâ’ya ‘azîmet iderler. Ve ol vaķt Şeyh Hüseyin (13) hazretleri hacc-ı şerîfden ‘avret idüb ve cümle ehâl-i belde (14) ve fuķarâ Şeyh Hüseyin Hamavi hazretlerine istikbâl idüb (15) hânķâh-ı sa‘âdetlerine getürdik de anlar daħi Eşrefzâde hazretleriniñ

[13a] (1) teşrîfîni keşf idüb buyurur ki: “‘Bu hizmeti edâ (2) itdiñiz, lakin Rûm’dan bir er teveccüh eyledi. Ani daħi istikbâl (3) idiñ.’” deyu tenbih buyururlar. Ve cümle fuķarâ karşı varub yolda (4) Sultân Eşrefzâde hazretlerine râst gelüb (5) şüret-i fenâda görüb keyfiyyetini bilmeyub: “‘Kişi, yolda (6) bir kimesne var mı?’” deyu su‘al ider. Sultân Eşref- (7) zâde daħi: “‘Gelmesi ihtimâldir.’” deyu cevâb buyururlar. Şeyh Hüseyin (8) Hamavi hazretleri edâ-i hizmet olunmadıgını keşf buyurub (9) kendileri Hamâ köbrüsünde Sultân Eşrefzâde’ye karşı (10) varub evvel emirden: “‘Yâ Rûmî, i‘t-i varak!’” deyu (11) buyururlar. Ya‘nî eşnâ-i erba‘inde taħrîr eyledikleri kâğıdı (12) taleb iderler. Anlar daħi teslîm idüb ol maħalde Sultân (13) Eşrefzâde’yi hânķâh-ı sa‘âdetine götürüb ve ol (14) vaķitte erba‘îne koyub ħin-i erba‘inde tezkiye-i (15) nefis ve taşfiye-i bâtın eyleyub mükâşefe ve müşâhede

[13b] (1) ve tecellî u fenâfillâh u bekâbillâh u ‘ilm-i ledunnî ve ‘irfân-ı haqqânî (2) müyesser olur. Ve “*inne’l-faḍle bi-yedillâhi yu’tihi men yeşâvallâhu* (3) *zu’l-faḍlu’l-‘azîm.*”²² Ve erba‘in tamâm olduğda, Şeyh Hüseyin (4) Hamevi ḥazretleri Sultân Eşrefzâde’ye ṭarîḳ-i Kâdiriyye (5) üzere icâzet ve ‘alem ve ḳudûm ve seccâde virüb İznîḳ’e (6) ḥalîfe iderler. Ammâ Sultân Eşrefzâde’niñ başında (7) Hâcî Bayrâm Velî’niñ tâc-ı şerîfi bulunur ki altı terk (8) ve depesinde pul olmaḳ vechi üzere ol vaḳt Sultân (9) Eşrefzâde ḥazretleri: “Efendim, bu tâcî nice ideyim?” deyu istifsâr (10) iderler. Şeyh Hüseyin Hamevi ḥazretleri daḫi: “Yâ Rûmî! Bu (11) tâcîñ debesindeki böyle puli bir terki tebdîl idüb yedi (12) terk olmaḳ üzere sen daḫi sâhib-i sikke ve müctehid-i (13) ṭarîḳ ol.” deyu nuṭḳ buyururlar. Pes imdi bu tâcda (14) ve terklerinde ısrâr-ı ‘azîme oldığından meşâyih-i kirâm çok (15) esrâr-ı beyân itmişler. Kimi terklerin terk eyleyüb ve kimi çift

[14a] (1) eyledi ve kimi az eyledi ve kimi çok eyleyub her biri (2) birer şeye teşbîh ile birer maḳsada tenbih eylediler. Lakin aşıl (3) olan ḳubbetullâha teşbiyedir. Ḥazreti Resûlullâh şallallâhu ‘aleyhi (4) ve sellem gökden inmişdir. Ol tâcîñ terki az midir, çok midir, (5) tek midir, çift midir kimesne bilmemişdir. Zirâ ol tâc-ı şerif (6) nûrdan ve ḳudretten ḥâşıl olmuşdur. Anuñ kimesne sırrına (7) vâḳıf olmamışdır. Ammâ **rivâyet budur ki:** Hâcî Bayrâm (8) Velî’nin tâc-ı şerîfi keçe olub ve altı terk olmasınñ (9) sırrı bu ola ki Şeyh Hâmid-i Aḳsarâyi ḥazretleri ḳadem-i mübâreklerinden (10) keçe ḳâlçınıñ çıkarub Hâcî Bayrâm Velî’ye bi-ṭarîḳi’l- (11) işâde virmişdir. Pes imdi bunuñ sırrı böyle (12) tefhîm olunur ki kice zâhir elbise-i adaneydendir (?).²³ Fi’l-ḥaḳîḳa (13) şâfi ve ebyaḍdır. Tezellülle ve tevâzu‘ a işâret olunmuşdur (14) ola. Nitekim Resûlullâh şallallâhu ‘aleyhi ve sellem buyurur: (15) “*Men tevâḍa‘a rafa‘ahullâh.*”²⁴ Ve mübârek ḳademlerinden çıkarub

[14b] (1) virmeleri daḫi bu ola ki zâhiren cümleñiñ pây-i taḫtında olub (2) fi’l-ḥaḳîḳa cümleden ‘âlî ola.

Beyt:

‘İzzeti ḳov zillate düş, ḥâḳpây-ı cümleye,

Ḥaḳ Te‘âla başlar üzere, âsumân itsün seni.

Pes imdi Hâcî Bayrâm Velî ḥazretleri daḫi bu (5) işâreti tefhîm ve ḳabul idüb tevâzu‘ uların kemâle (6) yetişdirüb kâmil olduklarından ol ḳalçın başlarına (7) tâc itmişler ola. Ve terkleri daḫi altı etdikleri şeş (8) cihete işâret olub ḳuṭbiyyete işâret ola. Ammâ (9) Şeyh Hüseyin Hamevi ḥazretleri, Sultân Eşrefzâde’ye: (10) “Bu tâcî yedi terk eyle!” deyu nuṭḳ buyurmalarınıñ sırrı (11) bu ola ki: “Ey Rûmî! Seb‘ a-i semavât ve seb‘ a-i eraḍîn (12) taḫt-ı taşarrufunda olub ‘âleme ḳuṭb-ı ‘aḳam olursuñ.” (13)

²² Âl-i İmrân 3/73.

²³ Kelimenin okunuşundan emin değiliz.

²⁴ “Kim tevazu sahibi olursa Allah onu yüceltir.” Bkz. Müslim, “Sıla”, 69.

dimek ola. Ve Sulţān Eşrefzāde dağı yedi terkden (14) ğayri ‘aşabe ta‘bīr olunan terki izāfe idüb sekiz (15) terk olması tāt-ı Kādiriyye’ye işāretdir Zīrā

[15a] (1) Hāzreti Şeyhīñ şarīkinde, tāt-ı şerīf sekiz terk olmađ üzre- (2) dūr. Ve dađı **rāvī ider ki:** Sulţān Bāyezīd’iñ vālidesiniñ (3) ağzında ākile marazı zuhūr idüb Sulţān Eşrefzāde’nin (4) himmet-i ‘aliyyesi ile def‘ olub ol vađt Sulţān (5) Bāyezīd, Sulţān Eşrefzāde’ye müncezib olub vāfir hediiye (6) i‘tā itmek talebinde olub anlar dađı qabul itmezler. Ve İznīk’e (7) def‘ ātla irsāl iderler. Anlar dađı hediiye oldığı cihetden (8) qabul idüb Burūsa’da İncīrli imāminiñ hībe eylediği (9) bağçeyi bir āsitāne binā idüb ‘Abdurrahīm Efendi (10) hāzretlerini hilāfetle İznīk’den irsāl iderler. Ve (11) Sulţān Eşrefzāde’niñ dār-ı beķāya rihletinden soñra (12) İznīk postuna ‘Abdurrahīm Efendi culūs iderler. Hatta (13) Şeyh Lütfullāh Efendi hāzretleriniñ vālideleri vaşiiyet (14) buyrurlar ki: “Benim oğlim, ecdād-ı kirāmuñ sünnetini icrā için (15) Burūsa’daki āsitāneye varub ve postuna culūs idüb

[15a’nın Yan Tarafı] (1) ve dağı rāvī **rivāyet ider ki:** Hāzreti Sulţān Eşrefzāde, (2) Hāmā’dan İznīk’e teşrif buyurdıklarında çarşu başında Qazġāncı (3) Mescid’inde mübārek sāt-ı şerīflerinden zincīr ile kıbleye müteveccih oldukları (4) halde, kıyāmen ‘ale’s-şubh ve’l-mesa cenāb-ı Rabbū’l-‘İzzete zikrullahā meşġul (5) olduklarına (6) eħāli-i İznīk (?)²⁵ ba‘zı münkirīn üzerlerine ğuluvv-u vücu eyleyüb anlardan (7) hiç nigāh etmediklerinde yine bu hāl üzere meşġul iken ...²⁶ gelüb (8) “Yā Rūmī! Uzā veya uzā dirim.” deyu nida geldük de hāzreti şulţān dağı ol mescidden (9) ...²⁷ olub Tirse(?)²⁸ nām qarye civarında tağda(?)²⁹ bir ma‘bedhāne ittiħaz (?)³⁰ (10) idüb zikre meşġul iken qaryeden bir kimesne görüb: “Hūr müsün, ‘abd mısın?” (11) deyu hāzrete su‘al itmiş. Anlar dağı: “Qulum!” deyu cevāb buyurdıklarında (12) alub Qarye’de kendi menziline götürüb maħbūs itmek qaydında olub (13) validesine teslim ...³¹ ...³² haber vireyim deyu gitdik de vālidesi dağı (14) maħbūs oldığı maħalle bir nūr ...³³ gördük de gelüb ayağına (15) qapanub bende olmağ murād ittik de ...³⁴ qabul itmişler ve evvelā bacıları (16) ol hātūn olmuşdur. Ba‘de bu oğli gelüb keyfiyyet-i bāb-i müşahedelerinde (17) cümlesi bende olub Qarye’de bir sāmia bina ittirüb evrād ezkārda (18) olurlar iken İznīk ahalisine fitne ğalebe idüb hayrūce kıtāl (19) vuķu‘a gelmekle sulţān hāzretlerine gelüb: “Biz itdük, sen itme.” (20) İznīk’e götürmek murād eyledüklerinde Tirse ahālisi rāzı olmayub ba‘dehu Sulţān (21) hāzretleri ba‘zı İznīk’de ve ba‘zı Tirse’de (22) olmağ üzre rāzı itmişler. Ve ba‘dehu ba‘zı Tirse’de ve ba‘zı İznīk’de vakit geçürmüşler. İznīk’de ol çilehaneleri ol mescidden cāmī-i şerif civarına sonrada ...³⁵ bina idilmüştür.

²⁵ Kelimenin okunuşundan emin değiliz.

²⁶ Okunamadı.

²⁷ Okunamadı.

²⁸ Kelimenin okunuşundan emin değiliz.

²⁹ Kelimenin okunuşundan emin değiliz.

³⁰ Kelimenin okunuşundan emin değiliz.

³¹ Okunamadı.

³² Okunamadı.

³³ Okunamadı.

³⁴ Okunamadı.

³⁵ Okunamadı.

[15b] (1) idüb bir eyyâm-ı sâlikleri terbiyye idesiñ. Zirâ bu huşûşa (2) azîzan hâzerâtı ziyâde ‘itibâr iderler idi.” deyu buyururlar. (3) *Menâkıb-ı Eşrefzâde*’de **naql olunur ki**: Bir kün ‘Abdurrahîm (4) Tırsî hâzretleri, Sulţân Eşrefzâde’niñ emirleriyle (5) şâyfi‘î vaqti yaylâka giderken Susdi nâm ‘âkabeniñ (6) ortasında vâki‘ olan çeşmeniñ yanunda bir derviş (7) şüretinde, Hızır ‘aleyhisselâma râst gelüb du‘â rica (8) etdiklerinde, Hızır ‘aleyhisselâm buyurur ki: “Yâ ‘Abdurrahîm! Sen (9) bir kimesneniñ hizmetindesinki qarundâşum İlyâs ile (10) berde ve bahirde anuñ du‘âsıyla yürüyüb ‘âlemde zinde- (11) yüz. Heman qadr u kıymetini bilüb rızâsında muqîm ol ki (12) sa‘âdet-i dâreyne vâşul olasın.” Ve daği Sulţân (13) Eşrefzâde hâzretleriniñ kerîmeleri merhûm Züleyhâ Hâtûn (14) hâzretlerinden **naql olunur ki**: Vâlid-i mâcidîmin türbe-i (15) münevverelerinde i‘tikâfa niyyet idüb vucûd-ı tã‘ate hizmetle

[16a] (1) meşgûl iken bir kice uyhu galebesiyle hâba varub (2) beyne’n-nevmi ve’l-yağaza Hâzreti Sulţân Eşrefzâde’niñ (3) merqad-i şerîfleri içinden bir şadâ gelüb buyururlar ki: (4) “Yâ Züleyhâ! ‘Âşık olan uyur mi? Ve ‘âşıkça uyhu haramdır.” (5) Züleyhâ Hâtûn hâzretleri daği gözün açub ani müşâhede (6) iderler. Nice esrâr-ı hafıyye keşf olub ve ma‘ârif-i (7) ilâhiyyeye vâşul olmuşlardır. Ve daği şeyhim hâzretleri pirden (8) buyururlar. **Beyt**:

Ey ‘âşık-ı zât-ı hudâ,

Gel Eşrefî dergâhına.

Cân u dile irsün nevâ,

Gel Eşrefî dergâhına,

İrer nesîm-i şevk-i haq,

Qalmaz derûnda hiç ğalaq.

İster iseñ ‘âşqdan sebaq,

Gel Eşrefî dergâhına.

Cisminde cânın var iken,

Fırşat ilinde yâr iken,

Var ki tolu esrâr iken,

Gel Eşrefî dergâhına.

Eşrefî olub bul şeref,

Vaqtini itmesin telef,

Ne dirse disün nâ-halef,

Gel Eşrefî dergâhına.

[16b] (1)

Meftûh olur cān dīdesi,
 Kalkar gönül pūşidesi,
 Sende Necīb ol bendesī,
 Gel Eşrefi dergāhına.

el-Meclisü's-Şāliş

(4) Şemsü's-sālikīn, kûţbu'l-‘arīfīn, re’īs-u meşāyihü’z- (5) zamān, zübde-i yegāne gān-ı devrān, melāzz-ı havāşş-u (6) ‘avām, melce-i meşāyih u fukarā’-i enām, Hāzreti’ş-Şeyh (7) Eşrefzāde es-Seyyide’l-Hāc Aḥmed ‘İzzeddīn Efendi, (8) kaddusallāhu sirrahu alā Hāzreti Sultān Eşrefzāde- (9) niñ rađiyallāhu ‘anhu nesl-i pākīnden olub beşinci baţında (10) tūlū’ u itmişdir. Ve vālid-i mācidleri Hāzreti Şeyh Seyyid (11) Eşref-i Şāni Muḥammed Efendī’dir. Altmış üç sene (12) mu‘ammer olmuşlar. Anlaruñ vālid-i mācidleri dağı Hāzreti (13) Şeyh Seyyid Luţfullāh Efendī’dir ki yetmiş yedi (14) sene mu‘ammer olmuşlar. Anlaruñ vālid-i mācidleri dağı (15) Şeyh Seyyid Sırrī ‘Alī Efendī’dir ki yüz yigirmi sene

[17a] (1) mu‘ammer olmuşlardır. Anlaruñ vālid-i mācidleri dağı Hāzreti Şeyh Pīr (2) Ḥamdī Efendī’dir ki yüz yigirmi sene mu‘ammer olmuşlardır. Anlaruñ (3) vālid-i mācidleri Hāzreti Şeyh ‘Abdurrahīm Tırsī Efendī’dir ki (4) yetmiş dört sene mu‘ammer olmuşlardır. Ve anlara, Hāzreti (5) Sultān Eşrefzāde kerīmeleri olan Züleyhā Ḥātūn’u (6) virüb bu nesl-i pāk anlaruñ tarafından zühür itmişdür. (7) Ve dağı sultānzādeniñ dāmādları ve veled-i ma‘nevīleridir. (8) Ve Hāzreti Sultān Eşrefzāde’niñ müddet-i ‘ömürleri, yüz yigirmi (9) senedir. Ve Hāzreti Şeyh ‘İzzeddīn Efendi, icāzet-i tarīkat-i (10) ‘aliyyeyi ve meslek-i sünen-i nebevveyi vālid-i mācidleri (11) Eşref-i Şāni Muḥammed Efendi ḥāzretlerinden aḥz itmişlerdir. Ve (12) dağı terbiyyet ve tesellükleri andan olmuşdur. Lakin cedleri Şeyh (13) Lüţfullāh Efendī’niñ kemāliyle manzūr olduğundan Eşref-i (14) Şāni’ye: “Benim manzūrumdur; e‘izze-i kirām ḥāzeratınıñ nazarları da anda- (15) dur.” deyu nuţukları vardır. Ve kalemleriyle bi‘aynihi bu mefhūm

[17b] (1) mektubdur ancak beyne’l-‘aşıķın tilāvet-i fātiha-i şerifeye (2) cedleri Şeyh Mezbūr’dan mucazdır. Ve dağı Eşref-i Şāni Muḥammed Efendi (3) ḥāzretleriniñ pederleri, Lüţfullāh Efendi ḥāzretleriniñ vefatlarına (4) qarīb Hāzreti Şeyh ‘İzzeddīn Efendi’yi, Burūsa’da olan (5) āsitāne postuna iclās idüb ve cümle fuķarāyı teslim idüb (6) fuķarāya naşīḥat buyurub dirler ki: “Ceddümüz esrārına ve tarīkat-i (7) Muḥammediyeniñ tavrına vuşlat taleb iderseniz. Oğlum Şeyh (8) ‘İzzeddīn’in dāmenin elden bırakmayub ve ğayra rabt-ı kalb (9) itmeyesiz. Zīrā vālid-i ‘azīzim ve sened-i sa‘ādetim ḥāzretleri bize (10) İznīk’den mektüb irsāl itdiler.” deyub ol mektubi (11) cümle fuķarā içinde buyurdiler. Hāzreti Şeyh Lüţfullāh Efendi (12) tahrīr buyurmuş ki: “Benim oğlum, biz dār-ı beķāya ‘azimet itdik. (13) Gelüb bizde olan emānetullāhı aḥz idesin. Ve dağı (14) Burūsa’daki āsitāneniñ postuna ‘İzzeddīn oğlumi (15) culūs itdüresiñ. Feyz-i tarīkat-ı ‘aliyyemiz ve rızā-yı ‘azizlerimiz

[18a] (1) bundadır.” Ve şeyh Eşref-i şānī Muḥammed Efendi ḥāzretleri de (2) vaşiyeti icrā ve bu emre itā‘at buyurmuşlar. Ba‘dehu Eşref-i (3) Şānī Muḥammed Efendi ḥāzretleri İznīk‘e varub Lütfullāh Efendi (4) ḥāzretleri daḥi āḥirete intikāl eylemişler. Kezalik, Ḥāzreti Şeyḥ (5) ‘İzzeddīn Efendi āḥirete intikāllerinden üç sene muḥaddem bir (6) tarīkat-ı ‘aliyye silsilesi taḥrīr buyurub bir cum‘a küni āsitāne-i (7) sa‘ādetinde, ba‘de’l-va‘z buyururlar ki: “Ümmet-i Muḥammed ve derviş (8) ḳarındaşlar! Bir miḳdār ḳalkıñ size esmā-i evliyāullāh ḳıraat (9) ideyim.” deyub cümlesi ayaḡa ḳalkub ve şeyḥ ḥāzretleri ḳıraat (10) idüb buyururlar ki: “Ey fuḳarām ve ey aḥibbām! Oḡlum Şeyḥ (11) el-Ḥāc ‘Abdülkādīr’e biz icāzet virdik ve ḥālifemdir. (12) Siz daḥi aña teslīm olun. Zirā sizi şerī‘aten ve tarīkaten (13) ḡayra muḥtāc itmez ve esrār-ı tarīkımı aña teslīm olunmuşdur.” deyu (14) Ḥāzreti Şeyḥ ‘İzzeddīn Efendi, re‘is-i meşāyih-i ‘ārifān (15) ve manzar-ı fuḳarā-ı ‘āşīḳān, vāşıl-ı feyz-i rabbānī

[18b] (1) ve ‘ārif-i esrār-ı subḥānī Ḥāzreti Şeyḥ Necīb ‘Abdülkādīr (2) Burūsevi‘yi postuna culūs itdürüb ve cümle (3) fuḳarāyı teslīm iderler. Ve daḥi Şeyḥ ‘İzzeddīn şeyḥu‘l-meşāyih-i‘l- (4) ‘izām, merca‘u‘l-efāḍil-i‘l-kirām Ḥāzreti Şeyḥ Eşref-i Şānī (5) Muḥammed Efendi‘den icāzet aḡz itdiler. Anlar daḥi ḳuṭb-ı dāire-i (6) evliya‘, vāşiṭa-i ḳılāde-i etḳiyā, Ḥāzreti Şeyḥ Lütfullāh (7) Efendi‘den, anlar daḥi mālik-ı envār-ı nebeviyye, vāşıl-ı esrār-ı (8) ‘aliyye, Ḥāzreti Şeyḥ Sırrī ‘Ali Efendi‘den, anlar daḥi menba‘-ı (9) enhāri‘l-‘ulūmiddīniye ve maṭla‘-u envāri‘l-kerāmati‘l-‘aliyye (10) Ḥāzreti Şeyḥ Pīr Ḥamdī Efendi‘den, anlar daḥi nā‘il-i maye-i (11) Muḥammediyye, vāriş-i esrār-ı ‘aliyye, Ḥāzreti Şeyḥ Bilecikli Muşliḥiddīn (12) Efendi‘den, anlar daḥi noḡta-i dāire-i evliya‘ ve zübde-i zümre-i (13) etḳiya Ḥāzreti Şeyḥ ‘Abdurrahīm Tırsī Efendi‘den, anlar daḥi (14) Şeyḥ-i Şānī Ḥāzreti Şeyḥ Eşrefzāde ‘Abdullah-ı Rūmī‘den, (15) anlar daḥi şeyḥü‘l-şuyūḥi‘l-‘ārifīn, ‘allāmetü‘l-milleti

[19a] (1) ve‘d-dīni‘l-ḥasībi‘l-nesībi Ḥāzreti Şeyḥ Seyyid Ḥüseyn bin (2) eş-Şeyḥ Şehābeddīn Aḥmed‘den, anlar daḥi rehber-i erbāb-ı (3) tarīkat, server-i aşḫāb-ı ḥāḳīḳat, Ḥāzreti Şeyḥi Sehā (4) Şehābeddīn Aḥmed bin eş-Şeyḥ Ḥüsāmeddīn‘den, anlar daḥi (5) ma‘denü‘r- rumüz ve mevṭinü‘l-künüz Ḥāzreti Şeyḥ Seyyid (6) Ḥüsāmeddīn bin eş-Şeyḥ Şemseddīn Muḥammed‘den, anlar daḥi (7) ḳuṭbu‘l-evliyā‘, ḡavşu‘l-etḳiyā, şāhib-i ḥāzreti (8) varış-i ‘ilm-i ledunnī, Ḥāzreti Şeyḥ Seyyid Şemseddīn (9) Muḥammed bin eş-Şeyḥ ‘Abdülkādīri‘l-Ceylānī‘den, anlar daḥi imāmünā (10) ve veliyyünā ve haddiyyuna ilallāhi te‘āla Ḥāzreti Sulṭān Şeyḥ (11) ‘Abdülkādīr Ceylānī‘den raḍiyallāhu te‘āla anlar daḥi ḳāşifü‘l- (12) estār ‘an vechi‘l-esrār Ḥāzreti Şeyḥ Ebu‘-s-Sa‘īd el-Mübārek (13) el-Meczumī‘den,³⁶ anlar daḥi zübde-i evliya‘, ḳudvetü‘l- aşfiyā, (14) Ḥāzreti Şeyḥ ebū Ḥasan ‘Alī bin Muḥammed bin Yūsuf el-Ḳuraşıyyu (15) el-Hakkāri‘den, anlar daḥi ‘ārif-i etḳār-ı irşād-ı rabbānī,

[19b] (1) ḡavvāş-ı baḡr-i esrār-ı ilāhi, Ḥāzreti Şeyḥ Ebu‘l-Ferec ‘Abdurrahman (2) et-Ṭarsūsī‘den, anlar daḥi ḳuṭb-ı dā‘ire-i evliya‘, merkez-i esyāb-ı (3) etḳiyā, Ḥāzreti Şeyḥ Ebu‘l-Faḫr et-Temīmī‘den, anlar daḥi (4) mālik-i lisāni‘l-kuḍs fī tıbyāni‘l-üns, Ḥāzreti (5) Şeyḥ Ebübekir eş-Şiblī‘den,

³⁶ İsim yanlış yazılmıştır. İsmi orijinali: el-Kādī Ebū Sa‘īd el-Mübārek el-Muharrimī (v. 513/1119). Bkz. Uludaḡ, Süleyman, “Abdülkādīr-i Geylānī”, *DİA*, İstanbul 1988, I, 234-239.

anlar daği seyyidü't-tâifeti's (6) şüfiyye, Hâzreti Şeyh Cüneyde'l-Bağdâdî'den, anlar daği (7) sultân-ı mürşidîn fi'l-âlem Hâzreti Serâyi Saqatî'den,³⁷ (8) anlar daği E'refu'l-âvârif fi'l-Ma'ârif, Hâzreti Şeyh (9) Ma'rûf-ı Kerhî'den, anlar daği Tercümânü'l-Halâ'yık fi Rumûzi't-Tarâik, (10) Hâzreti Şeyh Dâvud e't-Tâi'den, anlar daği maḥbûb-u erbâbi'l- (11) kulûb ve kâşif-u rumûzi'l-guyûb, Hâzreti Şeyh (12) Ḥabîbü'l-Acemî'den, anlar daği e't-tâifeti's-şüfiyye, Hâzreti (13) Şeyh Ḥasan-ı Başrî'den, anlar daği imâmü'l-müttaḳîn, seyyidü'l-evliyâ (14) ve'l-ârifin, maḥlûbu'l-kâmilin, hürşid-i sipihri (15) imamet, cemşid gird-i kerâmet vâkıf-ı ma'ârici'l-lâhut,

[20a] (1) ârif-i medâric-i nâsût, menbe'-i 'uyûn-i mecâhid-i mecma'-i funûn-i (2) meşâhid, fâtiḥa-i kitâb-ı vilayet, hâtîme-i muşḥaf-ı vesayet, (3) âyîne-i huviyyet-i zât-ı ilâhî lâ'îk-ı mertebe-i hilâfet ve (4) şâh-ı sâhib-i aḳsâm-ı menâkıb nâşib-i 'alâm-ı (5) menâşib, esedullâhî'l-gâlibi 'Ali bin ebi Tâlib (6) raḍiyallâhu 'anh ve kerremallâhu veçheden, anlar daği şâh-ı (7) serâyi kün fe kânî bâ'ış-ı hilḳat-i cihâni, kevşer-i tecelli-yi(8) mecmer-i 'anber-i tecelli, mürşid-i ḥânḳâh-ı 'alem, 'illet-i gâ'ibe-³⁸ (9) hilḳat-ı cinn ü adem. Evvel-i ḥuṭbe-i bidâyet-i âḥir-i nuşḥa-i (10) nihâyet, bülbül-i bâğ-i vaşl-ı rahmân, gonca-i ravza-i dil (11) u cân, ma'den-i devr-i gevher 'ışḳ Nâfi-i meşḳ-i ezfer-i (12) 'ışḳ hevâce-i kârgâh-ı rahmet-i bâ'ış. Nâil-i 'izzet-i (13) mazḥar-i lütf-i ḥâzret. Haḳḳ-ı genc-i lâl-i ḥikmet, gonca-i gülistân-ı (14) vuşlat bülbül-i pür-fiğân-ı vuşlat maḥbûb-ı cenâb-ı (15) ḳudsi ḥâzret sermâye-i hæcegân-ı 'izzet ḥevace-i

[20b] (1) her rû sera, şefî'-i rûz-i ceza, Hâzreti ḥüdâ Muhammed Muşṭafâ (2) şallallâhu 'aleyhi ve sellemden aḥz itmüşlerdir. Pes imdi (3) ma'lûm ola ki ḳuṭbu'r-rabbânî, Şeyh ebi'l-Ḥasan eş-Şâzeli (4) ḳuddise sirruhu ḥâzretleri, *Kevâkibü'z-Zâhire* nâm u te'liflerinde (5) ve İbrâhîm Kürdî ḳuddise sirruhu *Refû'u'l-iştibâh ve İnbâh-ı* (6) *Enbâh-ı 'an Ḳavâ'id-i İ'râbi Lâ İlâhe İllallâh* nâm risalesinde (7) ve *Risâletü'l-İḥsân fi Beyâni 'ala Şu'abi'l-İ'mân* (8) nâm te'lif-i laṭîfede **taşrîḥ buyururlar:** 'an 'Ali kerremallâhu (9) veçhehu dülnî 'ala aḳrabi't-turiḳi ilellâhi ve eshelihâ (10) 'ala 'ibâdihi ve efdalihâ 'indellâhi te'âla feḳâle 'aleyhi (11) ve sellem: “Yâ 'Ali! 'Aleyke bimâ niltü bi-hi'n-nübüvvetü müdâvemetü (12) zikrillâh te'âla fi'l-ḥalavâti feḳâle hækezâ faẓiletü'l-zikr (13) ve küllü'n-nâsi zâkirün.” Feḳâle 'aleyhi ve sellem: “Yâ 'Ali, (14) lâ tekümü's-sâ'atü ve 'ala veçhi'l-arḍi men yekülu Allâh (15) Allâh.” Feḳâle 'aleyhi ve sellem: “İsma' minnî şelaşe merrâtin Lâ İlâhe

[21a] (1) İllallâh'' muğmidân 'ayneyhi râfi'ân şavte ve 'Ali yesmeu'(2) şümme ḳâle 'Ali raḍiyallâhu 'anhu şelaşe merrâti Lâ İlâhe İllallâh (3) muğmidân 'aynehu ve râfi'ân şavtehu ve'n-nebiyu şallallâhu ve sellem (4) yesmeu' ya'nî vâriş-i 'ulümü'n-nebevviy emîru'l-mü'minîn (5) Hâzreti 'Ali raḍiyallâhu 'anhden **naḳl olunur ki:** Bir kün (6) Hâzreti 'Ali raḍiyallâhu 'anhu Resûlullâh-ı kibriyâ-i Muhammed Muşṭafa (7) şallallâhu 'aleyhi ve sellem ḥuzûrlarına gelüb buyururlar ki: (8) “Yâ Resûlallâh! Beni bir ṭariḳe dalâlet eyle ki Allah-u Te'âlâya (9) aḳrab ve ḳullarına eshel ve ḡayra aş'ab

³⁷ İsmiñ orijinali: Ebü'l-Hasen Serî b. el-Mugallîs es-Sakatî (v. 251/865). Bkz. Uludağ, Süleyman, “Serî es-Sakatî”, *DİA*, İstanbul 2009, XXXVI, 564-565.

³⁸ Kelime yanlış yazılmıştır. “**illet-i gâiyye-i hilḳat-ı cinn ü adem**” olması gerekir.

ve ‘indellâhi (10) te‘âla efdal ve eḥabb ola.” Pes Ḥazreti Resûlullâh (11) şallallâhu te‘âla ‘aleyhi ve sellem buyurur ki: “Yâ ‘Ali! Seniñ (12) üzerine lâzım olsun şol ‘amel ki ben nübüvvele anunla (13) vâşul oldum. Ancak tenhâlarda zıkr-i hüdâya müdâvemettir.” (14) Pes yine Ḥazreti ‘Ali buyururlar ki: “Zıkrullahiñ fâ’idesi (15) bu mertebede midir? Ḥâl bu ki cemî‘ -i nâs zâkirlerdir.

[21b] (1) Ḥaḫ celle ve ‘alâyi zıkr iderler.” Pes yine Resûlullâh şallallâhu (2) ‘aleyhi ve sellem buyurur ki: “Sâkit ol yâ ‘Ali! Kıyâmet ḳobmaz (3) vech-i arzda, ‘Allâh Allâh’ dir ‘adem mevcûd iken.” Pes (4) Resûlullâh şallallâhu ‘aleyi ve sellem buyurur ki: “Yâ ‘Ali, üç (5) zıkr ideyim benden istimâ‘ eyle, ba‘ dehu sen daḫi üç (6) kerre zıkr-i ben istimâ‘ ideyim.” Pes server-i maḥlûḳât, (7) ‘aliyi eşrefü’t-teslîmât fî külli ḥâlât, ol nûr-i (8) ilâhi ile rûşenâ olub kaḫl-i ḫaḳîḳat ile mukahḫil (9) dâde-i sa‘âdetlerin iki ‘alemden yumub sa‘âdet (10) ile teveccüh buyurub ref‘ -i şavt ile ve medd ile ‘Lâ İlähe İll- (11) lallâh’ deyu üç kerre cânib-i yeminlerinden nefiyle ibtidâ (12) idüb cânib-i şimâllerine işbât ile ḫarb ve intihâ (13) iderler. Ve daḫi Ḥazreti ‘Ali raḫiyallâhu ‘anh sukût idüb (14) sem‘ -i cân ile işidüb ba‘ dehu Ḥazreti ‘Ali raḫiyallâhu (15) ‘anh, Resûlullâh şallallâhu ‘aleyi ve sellem istimâ‘ buyurduḫları

[22a] (1) merḡûb üzre dâdelerin igmâd ref‘ -i şavt ile dünyâ (2) ve mâfihadan i‘ râz idüb üç kerre ‘Lâ İlähe İllallâh’ (3) deyub Ḥazreti Resûlullâh şallallâhu ‘aleyi ve sellem işidirler. (4) Ve daḫi Resûlullâh şallallâhu ‘aleyi ve sellem buyurmuşlar ki: (5) “Yâ ‘Ali! Cebrâ’il ‘aleyhi ve sellem emr-i rabbihi’l- enâm ile baña daḫi (6) bu uslûb üzre telḳin eylemişdir.” deyu ta‘ayyîn (7) buyurdiler. Ol maḫzen-i esrâr-ı ilâhi ve ma‘den-i elṫâf-ı (8) nâmütenâhi Ḥazreti ‘Ali kerreme vechehu daḫi merru’l-eyyâm ve’l-leyâlî (9) iştiḡâlden ḫâlî olmayub teraḫḳiyât-ı rûḫânî tecelliyâtı (10) yezdânî ol meretebe müyesser oldi ki ebvâb-ı ‘âlem-i ervâḫ-ı (11) meftûḫ olub görmediklerin görüb ve bilmediklerin (12) bilmege başladı. Ḥatta ṫariḳ-i Ḥalvetiyye’den ‘Adli Efendi ḫazretleri, (13) ṫariḳatnâmesinde **buyururlar ki:** ‘Ali bin ebî ṫâlib (14) raḫiyallâhu ‘anhu ḫazretleriniñ, ba‘ de’t-taliḳîn tûtî lisanlarını (15) lev küşife’l-ḡıṫâu’ ma ezdettü yaḳinen kelâmını daḫi

[22b] (1) selûni mâdüne’l-‘arş kelâmını güyya olub gözler görmeyub (2) ve ḳulaḫlar istimâ‘ itmeyub ve ḳalb-i beşere ḫuṫûr itmeyenlere (3) vâşıl oldiler. Pes imdi bu mâye-ı Muḫammediye ve esrâr-ı (4) ‘aliyye bu uslûb üzere şadrân ‘an şadrin Ḥazreti Azîze (5) naḫl olunmuşdır. Ve daḫi Sulṫân Eşrefzâde ṫariḳat- (6) nâmesinde **buyururlar ki:** Ḥazreti Resûlullâh şallallâhu ‘aleyhi (7) ve sellem ḫıyn-ı telḳinde: “Yâ ‘Ali! Deḡil mi dinle sen daḫi de.” (8) didi Resûlullâh şallallâhu ‘aleyi ve sellem buyurdi: (9) “E‘ûzu billâhimine’ş-şeyṫâni’r-racîm bismillahi’r-raḫmâni’r-raḫîm. (10) Fâ‘lem ennehu, Lâ İlähe İllallâh Muḫammedü’n-Resûlullâh.” Ḥazreti ‘Ali (11) daḫi dimege başladı. Resûlullâh şallallâhu ‘aleyi ve sellem (12) heman ḫalkub getdiler. Ḥazreti ‘Ali çün nev‘ le zıkr (13) başladı. Muḫammed Resûlullâh didüḡi gibi Ḥazreti ‘Ali’niñ (14) zâhir eve ṫoldi ve ruḫâniyyeti cümle ‘âleme ṫoldi. (15) Fâṫıma raḫiyallâhu ‘anha, Resûlullâh şallallâhu ‘aleyi ve sellem

[23a] (1) ḫaber virdi. Peyḡamber ‘aleyhi ve sellem teşrif itdi. Ḥazreti (2) ‘Ali’yi gördi ki dârı ‘İmâm ‘Ali itmişler. Buyurdi ki: “‘Ali, (3) lisânını çıkar. Ḥazreti ‘Ali dilin çıkardı. Resûlullâh (4) şallallâhu ‘aleyi ve sellem mübâreḳ aḡzına aldı. Ol (5) sâ‘at Ḥazreti ‘Ali raḫiyallâhu ‘anhu evvelḡi

hâline ‘avdet (6) eyledi. Hağ Te‘āla cümle sālikiñ qarındaşlarımızı bu (7) esrāra vāşıl eyleye. Amīn. Bi hürmeti seyyidü’l-mürselīn. (8) Pes imdi Hāzreti Şeyh ‘İzzeddīn Efendi’niñ tārih-i (9) vilādetleri, biñ seksen üç senesidir. Ve mağalli (10) vilādetleri, Burūsa’ya altı sâ‘at miğdār-ı Varāğ (11) Köyü, dinmekle meşhūr bir kıaryedir. Anda vālid-i mācidleri (12) misāfir bulunub anda dünyāya teşrīf itmışler. (13) Yetmiş sene mu‘ammer olub biñ yüz elli üç sene- (14) siniñ māh-ı şa‘bān-i şerīfiñ on birinde şālī kicesi (15) murğ-i rūhlari kıafes-i tenden āşiyāne-yi kıudse per-vāz

[23b] (1) tayrān itmışdir. Bu daği ba‘de’l-vefāt bir varağcede kendi (2) hağlarıyla muğarrer bulundi. **Mersiye:**

Beğā iklimine ‘azmim var el-’an,
Fenā gülzārı kıalsun şöyle viran.

Hūdādān böyle geldi emr u fermān,
Fenā-ı gülzār kıalsun şöyle virān.

Hāzān irdi bahar ‘ömrüme āh,
Dil oldi izn-i hağla buña āğāh.

Bekā iline cezb eyledi Allāh,
Fenā-ı gülzārı kıalsun şöyle virān.

Teveccüh eyledim dostuñ iliñe,
Cānım kıurban idüb anuñ yolına.

İrişdi kıahr-u mevt cismim güline,
Fenā-ı gülzār kıalsun şöyle virān.

Simā‘-i cān ile dinle bu remzi,
Fenā buldilar maksuda fevzi.

Hāyāt-ı cān yeter çün saña ‘İzzi,
Fenā gülzārı kıalsun şöyle virān.

Ve daği meddfenler-i mağmiyye-i (13) konşantīniye mukābelesinde Tophāne’de Kādiriler Āsitāne- (14) sinde, kıuţbu’l-‘ārifin, gāvşü’l-vāşilin, (15) şeyh hağkāni Hāzreti İsmā‘il Rūmī kıaddesallāhu sirrahu alā

[24a] (1) anda medfûnlardır. Ve Hâzreti Şeyh ‘İzzeddîn Efendi daği (2) anlara qarîb minâre qarşusunda defn olunmuşlardır. (3) Ve daği medfenleri Qadiriyye Âsitânesi’nde oldığı (4) kerâmet ile işâret buyurmuşlardır. **Beit:**

‘Âsitân-ı Qâdriyye sür yüzün, anlardan ol,

‘İzziyâ şâhib-i selâmetdir guruh-ı Qâdiri.

Muqadder-i ilâhi böyle cârî (7) olduğundan, İslâmbülî teşrîf idüb iki ay (8) miqdâr-ı İslâmbül’da olan meşâyih ve fuqarâ muhabbet (9) ‘arz idüb cümlesi ba‘de’l-vefât âteş-i hasretleriyle (10) süzân oldılar. ‘Ale’l-huşûş meskenleri Zeyrek’de, (11) Pîri Pâşâ Câmî‘ mütevellisi akrâbadan oldığı ecilden (12) anlaruñ hânesinde müsâfereten tevaţtûn idüb ol (13) câmî‘de cum‘a künleri ahibbâmîñ ricâsıyla va‘az u nasîhat (14) ve tevĥîd-i şerîf itdiler. Ve meclisde olan sâmi‘îniñ (15) hadd u haşrı olmadığından mâ‘adâ devlet-i ‘Osmaniyyeden

[24b] (1) ekşeri hâzır olub meclislerine hâzır olurlar idi. Ve daği (2) guruh-ı münkirînden niceler gelüb Hâzreti ‘Azîz’iñ mübârek (3) vecihlerini görüb atdıkları taşları kendü başlarına (4) darb iderlerdi. Ve daği kaçan cezbe-i ilâhiyye vücûd-ı şeriflerini (5) isti‘âb itdik de meyyit gibi olub mübârek (6) vecihlerinde nûr-ı ‘ışkullâh zühür ider idi. Ve ba‘zı (7) vaqt esnâ-i va‘azda kendülerini cezbe ile kürsî üzerinden (8) aşâğa atarlar idi. Pes imdi Hâzreti ‘Azîz’iñ vasfını (9) bu nâmıku’l-hurûf olan bendesî taĥrîre kıadir degildir (10) bilmek murâd idinen ‘azîzler te‘lîfleri olan sekiz (11) cild *Enîsü’l-Cinân* tefsîr-i şerîfini ve *Müşemmiķu’l-Uşşâķ* (12) mecâlîsini mütâlâ‘ buyurub rütbe-i hâllerine (13) ittîlâ‘ hâşıl ideler. Nitekim Hâzreti Mevlânâ (14) mette‘anallâh-u te‘âla bi-sırru’s-şüveri ve’l-ma‘nevi buyurdiler ki: (15) beyt:

‘Aceb haddince Mevlânâ söz-i Türkîce nazm eyler,

[25a] (1)

Kelâmından olur ma‘lûm kişiniñ kendi miqdârı.

Ve daği hâzret-i (2) Azîziñ fuqarâsından Zuhûrî Efendi buyurmuşlardır. **Nazm:**

Ehl-i ‘ilmiñ zübdesi zühhd ile mişl-i nâdirî,

Nûr-ı şer‘ ile münevver bâtını ve zâhiri,

‘An şamîmi’l-ķalb idüb ĥabl-i metine iķtidâ,

Rûz-ı şeb ihyâ ider hem sünnet-i peygamberi.

Habbezâ meydân-ı ‘ışkıñ şeyĥ-i ‘İzzeddîn’dir,

Ebter u nâķış ķalur inkâr iden bu surûrı,

El çeküb ĥubb-ı sivâdan zecr ider emmâreyi,

Ḥaḳ yolunda dā' ima idüb cihādü'l-ekberî.

Bildirir her bir 'ulūmuñ ğayet ve kuşvāsını,
Bir nazarda irüşür 'arşa açarsa şehperî.
Nice seyyid nice sa'ade'd-dîn olurdi çäkiri,
Görselerdi fazla bu kábiren 'an kábiri.

İremez tedkîkine ezhân-ı erbâb-ı zuhûl,
Zîmmet-i pür 'işmet-i levş-i esâfilden biri.
Âl-i eşref buldiler tâze şeref bu zatla,
Cümleye şâmil olubdur himmet-i bälâterî.

'İzzet istersen gel Eşrefzâde'ye dilbeste ol,
Zâhir olmuş cebhe-yi pâkinde sırr-ı Kâdirî.

[25b] (1)

Selsebîl-i himmetin tesbîl idüb 'aşıklara,
Kuvvet-i qudsiyyesî mürde dili ider diri.

Gülistân-ı Burûsa'da bir güldür ol şeyḫ-i edîb,
Andelîbânı ise bizim vişâle hebb çeri.
Hezl ider dürdâne-i âşârını tälîbleri,
Muḥtevidür kün gibi feyzi anuñ baḫr-u berri.

'Aḳli rûḫa kesb-i yâr ider, ḳalb-i ḫabîbe cezb ider,
Ey lebibim kaçının gel ḳalma bu nefsiñ ḫazzı,
Tâlib-i 'irfân isen yâbâna gitme tüt sözü.
Ḳanda bulursun benim şeyḫim gibi bir rehberi.

Ey Zuhûrî, bu 'aziziñ bendesi olmaḳ yeter.
Maḫz-ı kimyâ-yı sa'âdetdir saña ḫâk-i deri,
Yüz sürün dârü's- şifâsına bulurdur derde deva.
Gösterir âyine-i vâl-i cemâl-i dilberi.

Ve min kerāmāti:³⁹ İslāmbül’da Hâcî Yûsuf (13) dinmekle ma‘rûf bir muhibb-i şâdıķ var idi. Naķl ider ki: Bir kice (14) ‘âlem-i rû’yâda meydân-ı ‘arâsât ķurilub ve cümleññ hesabı (15) görilüb ben ‘âsîññ daķi hesâbım görüldük de günâhım

[26a] (1) deryâsında şevâbım ķatıre bile olmayub celâl-i haķ zuhûr (2) idüb zebânîler beni cehennem götürdiler. Ben daķi feryâd u figânda (3) iken anı gördüm ki beni râh-ı cehennemden girü döndürdiler ve baña (4) melekler itdiler ki: “Ey lütf-u haķķa mażhar olan mü’min! Elĥamdülillâhi (5) te‘âla Eşrefzâde ‘İzzeddîn Efendi ĥâzretleri senüñ cürmünüñ (6) ‘affüni Haķ te‘âladan ricâ u niyâz idüb ve günâhıññ (7) ceremesine şefâ‘at-i merĥem-i ‘ilâc oldi.” didiler. Ve beni defter-i (8) şekâvetden defter-i sa‘âdete naķl eylediler. Ve ĥâzreti ‘İzzeddîn (9) Efendi’ññ ĥuzûrlarına getürdiler. Ben daķi ağlayub (10) ĥâķ-pâylerine düşdük de uyanub kendüme gelüb fikr itmeĝe (11) başılayub bir hafta olduķ da ĥâzreti Şeyĥ ‘İzzeddîn Efendi, (12) biñ otuz altı senesi ĥacc-ı şerîfe ‘azîmeti ile İslāmbül’a (13) teşrîf idüb Topĥâne’de Ķâdirîler Tekyesi’nde va‘az u (14) naşîĥat itdiklerini işidüb ben daķi bir hafta varub (15) ĥâzreti ‘İzzeddîn Efendi’ye kürsi üzerinde mübârek

[26b] (1) vecihlerini gördük de ‘aķlım başımdan gidüb baña şefâ‘at (2) iden bu devletlü oldiĝini bilüb ba‘de’l-va‘azü’l-münîf (3) ve’t-tevhîd-i şerîf dest-i şerîflerin taķbîl vaktinde (4) baña nażar idüb buyurdiler ki: “İnşâallâh-u te‘âla rûz-ı (5) maşşerde daķi ‘aynı vâķ‘î olur.” deyu keşf buyurdılar. **Ve min** (6) **kerāmāti:** Tîreli Şeyĥ Maĥmûd **naķl ider ki:** Maĝnîsa’da Esbâbî (7) Aĥmed Efendi dimekle ma‘rûf bir zât-ı şerîf var idi. Bir kün (8) oĝli bu faķîre naķl itdi ki: “Peder-i ‘azîzim merĥûm ölmezden (9) muķaddem meclisinde olan eĥibbâyı taşra teşrîf idün.” deyu (10) niyâz idüb ve meclisde olanlar cümlesi taşra gidüb (11) bir miķdâr te’ĥîriden soñra içeri çağırdüb buyurdi ki: “‘Üd (12) ve ‘anber ta‘ĥîr idüñ. Zîrâ Eşrefzâde ‘İzzeddîn Efendi (13) ĥâzretleri teşrîf itdiler ve ĥaber virdiler ki, Resûlullâh (14) şallallâhu ‘aleyi ve sellem cihâr-ı yâr ile teşrîf idecekler-(15) dir ve hem ĥavf üze olmasını meclis-i faĥri ‘âlemde ĥâdim

[27a] (1) olmaĝı recâ itdik.” deyu buyurdılar didi. Ve meclisde olan- (2) lar kimi ‘üd ve kimi ‘anber ile tabaĥĥîr idüb ve meclise bir ĥâlet-i (3) ĝarîbe zuhûr eyledi. Murĝ-i cânların ĥaķķa teslim idince idük (4) cümlemiz mest u ĥayrân olduk, deyu naķl eyledi. **Ve min kerâ-**(5) **meti:** İznîķli Şeyĥ Muştafa naķl ider ki: ‘Azîz ĥâzretleri ‘âlem-i (6) şabâvetinde vâlid-i mâcidleri Eşref-i Şâni Muĥammed Efendi (7) ĥâzretleri birâder-i kebîrleri Şeyĥ Şerefeddîn Efendi ile (8) me‘ân ta‘lîm-i kitâbete bed’ idüb ikinci gice ĥâzreti ‘İzzeddîn (9) Efendi ĝâ’ib olub vaķt-ı seherde Mü’ezzîn Dede minâreye (10) çıķub ĥâzreti ‘İzzeddîn Efendi’yi anda bulub görür ki (11) elinde bir kâĝıd ve bir ķalem, mübârek iki çeşimlerinden âb (12) revân olmuş ağlar ve hem kâĝıda taĥrîr buyurur ki, ‘Allahım (13) sen benimsin ben senin.’ deyu yigirmi ‘aded kâĝıda taĥrîr (14) eylemiş. Ve kendüyi istiĝrâķ ihâta idüb mine’l- (15) ‘işâ ile’l-vaķt-i mezkûr bu ĥâlde iken Mü’ezzîn Dede

³⁹ Ankara nüshasında **hikâyât** şeklinde yazılmış. İstanbul nüshasındaki yazım şeklini esas aldık.

[27b] (1) daği ellerinden yapuşub: “Efendim, buyuruñ ‘Azîz hazretleri size muntazırdır.” (2) deyu ‘Azîziñ meclis-i şerîflerine götürüb anlar daği Hazreti (3) ‘İzzeddîn Efendi’niñ bu hâlini gördük de onlara daği bu keyfiyyet (4) te’sîr idüb mübârek gözlerinden âb revân olub Hazreti (5) ‘İzzeddîn Efendi hakkında vâfir-i duâ’-i hayr eylemişlerdir. **Ve min** (6) **kerâmâti**: Hazreti ‘İzzeddîn Efendi’niñ hûlefâsından Suhte (7) Şeyh Muhammed naql buyururlar ki: Hazret-i ‘Azîzin birâderleri Şeyh (8) Şerefeddîn Efendi’niñ vefâtlarına qarîb ‘Azîz hazretleri (9) hasta idi. Bir kün hücremde oturub fikr iderken hâtırına (10) geldi ki nice zâtlar vardır ki şüret-i fuqarâda olub şerî‘atte (11) câ’iz olmayan ef’âl ve aqvâle teveccüh iderler. Bu ne keyfiyyetdir? (12) deyu beni bir hayret aldı. Ol sâ‘at bir dede gelüb Sırrı (13) ‘Azîz hazretleri, sizi deyub çağırdı. Ben daği huzûr-ı şerîflerine (14) vardım. Anı gördüm ki yaturlar. Mübârek gözlerin açub (15) baña hiţâb idüb buyurdiler: “Taşavvûf, evâmire intisâb nevâhiyeden

[28a] (1) ictinâbdır.” deyu yine mübârek gözlerin yumdilar. Ve yine (2) bir kün kel evvel istiğrâkda iken beni çağırdüb mübârek (3) gözlerin açub dedim: “ Ne biz anlaruñ sözünden anlarız (4) ve ne anlar bizim sözümden anlarlar. Ve ne biz onlardanız ve ne onlar (5) bizdendir.” deyub yine mübârek gözlerin yumdiler. Ol (6) ıztırabı iki def’a nuţk-ı şerîfleriyle def’ buyurdiler. (7) **Ve min kerâmâti**: Murâdiyyeli Dervîş Muştafa **naql ider ki**: (8) Bir pençsenbe küni ‘Azîz hazretleri Emîr Sultân Câmî‘-i şerîfine (9) va‘aza gitmek murâd idüb amma ‘Azîz hazretlerinin kable‘l-‘aşr (10) gitmek ‘âdet-i şerîfeleri oldığından faķir daği gice kâlub (11) noķşâniyetde kemâlim oldığından ‘âla tarîķi‘l-ımtihân (12) lisâna gelüb didim ki: “Eger benim ‘Azîzim hazretleri Allâh-u ‘azîmü’ş- (13) şâniñ velî ve sevgili kûli ise bir miķdâr te’hîr idüb (14) Sultân Emîr Mezâristânı’nda dağımık servi yanında, köşe (15) başında ben dîvân durub anlar daği ol maħalden,

[28b] (1) güzerân iderler.” deyu teveccüh idüb ‘azm-ı râh eyleyüb maħalli-i Mezkûra geldik de (2) gördüm ki ‘Azîzim hazretleri ol maħallede fuqarâ ile me‘ân zühür eyledi. (3) Faķir daği varub kadem-i şerîflerin taķbîl vaķtinde benim elim tutub (4) buyurdiler ki: “Muştafa, taḅ‘im, gâyete‘l-gâyet nâhoş idi. Bizi (5) teveccühüñ ile bi-huzûr eylediñ lakin evliyâullâh böyle imtiḫândan (6) ihtizâr üzre olasın.” deyu tenbîh buyurdiler. **Ve min kerâ-** (7) **meti**: Nâķil-ı Mezkûr **naql ider ki**: Bir cum’a küni ba‘de‘l-‘aşr ‘Azîz (8) hazretleri aḫşâm ta‘âmında buyurdiler ki: “*Lâ ye‘lemu‘l-gâybe illallâh!*⁴⁰ (9) Bir haftaya dek İznîķ’de birâderim Şeyh ‘Abdullâh katl olub (10) câm-ı şehâdeti nûş etse gerek.” deyu haber virdiler. Hâzır meclis (11) olanlar didiler ki: “Efendim! Bu każâ-i ilâhiniñ def’i mümkün değil midir?” (12) Anlar daği: “Taķdîr-i ilâhi böyle câridir.” deyu buyurdilar. Ve bir hafta olduķda (13) İznîķ’den haber geldi ki Şeyh ‘Abdullâh Efendi’yi, Hâtıboglı dinmekle (14) meşhur kâtil, fâsîķ katl eyledi. deyu haber-i şaḫîḫ geldidiñde ‘Azîz (15) hazretlerinin kerâmet-i bâhireleri şâya‘ oldi. **Ve min kerâmâti**:

⁴⁰ Naml 27/65.

[29a] (1) Hâzreti ‘İzzeddîn Efendi, Burûsa’da şali küni fuqarâ ile (2) me‘ân câmi‘-i kebîre giderken bir pîr-i mübârek gözlerine ‘ama gelmiş idi. (3) Meydâncık ta‘bîr olunan mahallede Hâzret-i ‘Azîziñ huzûrina çıkub (4) pâyine yüz sürdükden şoñra ‘Azîz hâzretlerine bir rü’yâ söyleyüb (5) anlar dañi ta‘bîrinde: “‘Azîzim! İktizâ-i rü’yâ yedi sene bu ‘alemde (6) ‘ömür süreceksün.” deyu buyurdılar. Ol pîr-i mübârek iztîrâb (7) hâlınden ağlayub feryâd iderek gitdi. Ba‘de irtesi hafta (8) yine ol mahallede Hâzreti ‘Azîz qarşu gelüb pîr-i mübâreke buyurdiler ki: (9) “‘Azîzim! Hâk Te‘âla hâzretleri niyâzınıñ kabul idüb yedi sene (10) yedi küne tebdîl oldi.” deyub bu habere ol pîr-i mübârek (11) ‘azîm-i mesrur oldi. Ve ‘Azîz hâzretlerine, hayır du‘âlar iderek (12) gitdi. Nâkıil, naql ider ki: Yedi kün tamâmında ol pîr-i mübârek emânet-i (13) cânuñ Hâkka teslim eyledi. Raḥmetullâhi te‘âla ‘aleyh. **Ve min kerâmâti:** (14) Hâzreti ‘İzzeddîn Efendi, vefâtlarına qarîb bir şali küni Töbhâne (15) Âsitânesi’nde, hücre-i şeyḥde oturdi. Töḫsan seneye

[29b] (1) bâliğ Hâcı Baba dinmekle ma‘rûf bir pîr-i mübârek var idi. (2) Kaçan ‘Azîz hâzretleriniñ dest-i şerîfiñ taḫbîl vaḫteza ‘Azîz (3) hâzretleri hâl u ḫaḫiriñ istifsâr buyurduḫ da Hâcı Baba (4) dañi: “‘Efendim, vaḫtimiz tamâm oldu.” deyub ağladı. ‘Azîz hâzretleri (5) dañi: “‘Hâcı! Refîkimizsiñ, ğam çekme.” didiler. Qarîben şali küni Hâzreti (6) ‘Azîz ve çahârşanba küni Hâcı Baba, dâr-ı beḳâyâ rıḫlet itdiler. (7) ‘Azîziñ ayaḫları ucuna defn olundiler. **Ve min kerâmâti:** (8) ‘İzzeddîn Efendi’niñ vefâtı küni İslâmbül’da va‘az (9) buyurdıḫları Pîr-i Pâşâ Câmî ‘niñ ḫaḫibi gelüb mübârek (10) ayaḫların ucunda ağlayub naql ider ki: Bu kice ‘Azîz hâzretleri (11) rü’yâmda baña buyurdiler ki: “‘Oğlum, biz dostlara vâşıl olduk. (12) Yarın gelüb cenâzemiñ namâzıma hâzır ol.” deyu tenbih buyur- (13) diler, deyu. Bunuñ emşâl-i tenbihleri aḫbâblarından çoḫ kimseye (14) vâki‘ oldığı müstaḡna ‘anı’l-burhân ‘ayân olmuşdur. **Ve min** (15) **kerâmâti:** Bir kün ‘Azîz hâzretleriniñ fuqara’sından Dervîş

[30a] (1) Yaḫyâ’ya vardum. Gördüm ki ğâyet surûrı var. Su’al itdüm. (2) Baña didi ki: “‘Birâder, bir kimesneye bir miḫdâr deynîm var idi. Deynîm (3) olan kimesne, ‘ale’ş-şabâḫ gelüb baña vâfir-i şıḫlet virüb (4) bende dañi ‘Azîz hâzretlerine teveccüh eyledim ki bu kerre ‘âlem-i rü’yâda zuhûr (5) idüb Dervîş Yaḫyâ, hîn-i iztîrâbında bize teveccüh idüb (6) niyâz eyle.” deyu tenbih buyurdılar. Ben dañi emirlerine itâ‘aten teveccüh (7) idüb niyâz eyledim ve ḫûba vardum. Gördüm ki bir kimesne (8) beni uyandırdı ki ol kimesnede deynîm miḫdâr-ı alacaḫım (9) var idi. Lakin görmeyeli ḫayli zaman olub andan (10) ümîdim ḫaḫ‘ itdüm idi. Gelüb alacaḫımızı teslim idüb (11) ben dañi deynîm olan adama virüb bi’t-temâm teslim eyledim (12) ve iztîrâbımdan ḫalâş buldum. deyu mesrûrân naql eyledi. (13) **Ve min kerâmâti:** Burûsa’da, Hâcı Yaḫyâ dinmekle ma‘rûf bir (14) kimesne naql ider ki: Hâcc-ı şerîfe giderken Cidde deñizinde ḫazâ‘en (15) sefinemiz şâba oturub içinde olan ḫuccâc-ı müslimîn

[30b] (1) şıḫḫatlerinden ḫaḫ‘ ümîd idüb eḫḫân u zârî iderler iken (2) bu faḫîr ḫavfumdan nâşî bir ḫâlet-i âḫar zuhûr idüb anı (3) gördümki Hâzreti ‘İzzeddîn Efendi, cümle fuqarâsı ile tevḫîd-i şerîf (4) iderek zuhûr idüb sefinemizi ol ḫazâdan ḫurtarub (5) ḫalâş itdiler. Ol vaḫt kendüme gelüb gördüm ki sefine (6) ḫalâş olmuş ve cümle ḫuccâc secde-i şükre varub ağlayorlar. (7) **Ve min kerâmâti:** Pînarbaşî imâmı Seyyid Aḫmed Efendi naql iderler ki: (8) Bir kün kütüb-ı taşavvuf müḫtâla‘ ider iken anı gördüm

ki (9) meşāyih-i kibārdan Kibrīt-i Aḥmer A' nī ḥazreti şeyḫi'l-ekber buyurmuşlar: (10) “Şeyḫ-i kāmīl oldur ki kaçan maḳām-ı cem' u'l-cem' e vāşul olduḳda (11) mürīdiñ ḳalbine nāzır olurlar. Ve nūr-ı fenā ḥavāle idüb (12) mürīd ṭarīḳat-i fenādan sülük itdirirler. Zīrā ṭarīḳ-i fena (13) sālīklere eshel ṭarīḳdür.” deyu buyururlar. Bu faḳīriñ daḫi (14) ḳalbine zūhūr itdigi: “Acabā ' Azīzim ḥazretlerinden böyle ḥaller olub (15) beni bu yüzden sülük itdürüb terbiye ider mi ki?”

[31a] (1) deyu mülāḥaza eşnāsında nevm ḡalibe idüb ' alem-i ma' nāda bir (2) seyr-ü vāḳa' olub ertesi kün Ḥazreti ' Azīze naḳl idüb (3) buyurdılar ki: “Şeyḫler, maḳām-ı cem' u'l-cem' den mürīdiñ ḳalbine nāzar olurlar. (4) Elḥamdülillāh! Biz daḫi saña makām-ı cem' u'l-cem' den nāzar olub (5) ve anda zūhūr iden aḫvālden seni daḫi maḫrūm itmimiz saña (6) zūhūr eylemiş ve bu daḫi seniñ ṭarīḳ-i fenādan sülūkuña (7) işaretdir. Zīrā ṭarīḳ-i fenā eshel ṭarīḳdir, fenāniñ (8) evveli budur ki ' işyāni kendü nefsine nisbet idüb ' ibādet-ü (9) ṭā' āti Ḥaḳḳa nisbet itmektir.” Pes imdi bu nuḳḳ-u şerifleri (10) bu rütbelerine işāret buyururlar. **Nazm:**

Baña menşūr-ı ḫillet çün virildi,
Benimdir ṭobla çevkān ve meydān.

Benim maḳsūd-ı ins ü cān,
Bu kün ūş, elimde ḳabz u başt ve ḳahr-ı iḫsān.

Tecellī ideli tevḫīd-i cemālī,
Sivāye ḳalmadı hiç meyl-ü imkān.

Şalāt eḫli ' irfāna bu kün ben,
bi-ḥamdülillāh imām oldum ḳıl iz' ān.

[31b] (1)

Haḳīḳat nūr olubdur ād u şānum,
Bu ' unşur-ı hikemi ile ' İzze'l-ān.

(2) **Ve min kerāmāti:** Nāḳl-u Mezḳūr naḳl ider ki: Bir cum' a küni ' Azīz (3) ḥazretleri, ḥānḳāh-ı sa' ādetlerinde, eşnā-i va' aзда buyurdiler: “Elḥamdülillāh! (4) Şümme Elḥamdülillāh! Şümme Elḥamdülillāh. Bir baḫr-i muḫīte vāşıl oldum ki (5) ceddüm sulṭānu'l- āşīḳiñ Eşrefzāde ḥazretleriniñ ḳalb-i şerīflerine müntehī

<bahri imiş nihāyeti Muḫammed Muştafa şallallāhu ' aleyhi ve sellem ḥazretleri seniñ>

(6) imiş.” deyu buyurdiler. Ammā bu faḳīr daḫi kütüb-ı mutaşavvifede gördüm ki (7) ḳuṭbu'l- ' ārifin, ḡavşu'l-vāşilin, şeyḫu'r-raḫmāni Ebāyezīd (8) Biştāmi ḥazretleri buyurmuşlar ki: “Bir baḫre vāşıl oldum ḳan (9) itdim ki Resūlullāh' ın baḫrīdir. Nihāyetinde nice baḫirler zūhūr idüb (10) anları ḳat' itdük de bir baḫr-i ' aẓīme vāşıl oldum ḳan itdim ki (11) Resūl'e vāşıl oldum. Meḡer mābeynimizde

daği nice baħır var imiř. (12) Nihāyetinde vuřlat műmkűn olmadı.” deyu buyurmuřlar. ‘Aziz ĥazretleri ki: (13) “Ben vāřul oldum.” didi deyu eřnā-i ĥayretde iken ĥűba (14) vardum. ‘Azizim ĥazretleri zűhűr idűb buyurdiler ki: (15) “Ey derd-mend-i kerem! Ĥaĥķa nihāyet yoĥdur. Ene’l-ĥaĥ sırrına vāřıl

[32a] (1) olmuřumdur ve ĥucűbāt-ı ref’ olub Ĥaĥ ile ĥaĥ olmuřumdur.” (2) deyu ĥayretim def’ buyurdiler. Pes imdi ‘Aziz ĥazretleriniñ bu nuĥķ-ı (3) řeriflerinden rűtbe-i ĥalleri ma’lűmdur. **Nazm:**

Piře-i tende naĥar ĥıl, gűr ne ařlānım bu kűn.

Ĥatre veř gűrinűrűm, ammā ne ‘ummānım bu kűn.

‘Arřā-i ĥalbim bűyűkdűr, heb ‘avālimden benim,

Menzil-i ĥubb-i ĥűdāyım, cāna cānānım bu kűn.

Ben tabibim, ĥulum, tıbb-ı eřyāyım řűyle kim,

Bildűgim tıbbi bilűr, ez derde der-mānım bu kűn.

Girmiřem meydān-ı ‘ařķa, pīr olub kűmmele ĥamdulillāh,

Evliyā sırrına der-bānım bu kűn.

‘Ayn-ı inkārıyla bakanlar, beni kűrmek muhāl it nazar,

İĥrārıyla imāna bűrhānım bu kűn.

Her baĥan ceddűm Muĥammed Muřtafa’yı gűrmedi,

Her kiři gűrmez bu sırrı, gűr ne pinhānım bu kűn.

eř-řelā gelsun beri, bir dertli ‘ařıĥ var midűr?

Maĥrem-i esrāra bizim, ehl-i ‘irfānım bu kűn.

Zāhirim der-bendi ĥār ‘unřur ile maĥbűd olan,

‘İzyā űns-ű viřāl baĥında bāĥbānım bu kűn.

Ve min kerāmāti: Nākil-i Mezkűr naĥl ider ki:

[32b] (1) Bir cum’a kűni ‘Aziz ĥazretleri āsitāne-i sa’ādetinde eřnā-i va’azda (2) buyurdiler: “Ey derviř ĥarındāřlar! řerī’at-i Muĥammediyeye ziyāde (3) ri’āyet ve intisāb idiñiz ki bir vaĥt olur ki ne řerī’at (4) ĥalur ve ne tārīķat ĥalur ve ne ĥavf ĥalur ve ne recā ĥalur (5) ve ne kűfr ű imān ĥalur.” deyu nuĥķ buyurduķlarında baña, (6) teřviř ‘āriř olub ol gice beyne’l-‘iřā’eyn eřnā-i (7) fikirde műlāĥaza itdim ki bir veliden řerī’atıñ suĥűti (8) nice műmkűn olur ki eger istiĥrāķ-ı dā’imi olsa anda daği (9) devām műmkűn olmaz. Bilki mecāzide istiĥrāķ dā’imi műmkűn ola (10) ‘ale’l-ĥuřuř zāt-ı řerīfiñ kāh maĥivde ve kāh řaĥivededir. (11) deyu műlāĥaza ider iken beyne’l-nevm ve’l-yaĥaķa Ĥazreti ‘Aziz (12)

zuhür idüb anı gördüm ki âsitânedede kürsi üzerinde (13) baña teveccüh idüb buyurdiler ki: “Ey dermend! Ahvâl-i evliyâ’ (14) ullâh senüñ bildigin gibi degüldir. Ma‘lumdur ki eşya bi-zâtiha (15) kâ’im degüldir. Bilki haq ile kâ’imdir. Evliyâullâh dahî ‘anâşır-ı

[33a] (1) erbe‘a ile kâ’imîn degillerdir. Bilki nür-ı Haq ile kâ’imîndir. Evliyâ’ (2) ullâh dahî devâm-ı tevhiid-i Haq ile nür-u tevhiide mezhur olub (3) nürâniyyeti gâlib ‘anâşır mağlûb olur giderek ‘anâşır-ı (4) aşliye rücû‘ idüb nür-u şırf olur. Nür için ne şerî‘at (5) vardur ve ne tarîkat var. Senüñ ‘anâşır sûreti görmeniñ (6) hikmeti oldur ki dâde-i nür peydâ idüb nazâr iderseñ nür (7) görürsin.” deyu buyururlar. Pes imdi ey qarındâş! ‘Azîz (8) hazretleriniñ kelâm-ı rengâmiz-i mestür-i izâh u beyân (9) için tahrîr olunmuşdur. Ma‘lûm ola ki bu tâ‘ife-i evliyâ’ullâh (10) mağv-i fillâh maqâmında mağv-i külli ile mağv olub vucûd-ı (11) varlığını selb idüb ten u cân kaydından fâriğ u azâd (12) olmuşlardur. Nitekim dinülmüşdür ki “Vucûduke zenbün lâyuqâsu (13) bihi zenbün ahar.” Ve şevâb ve günâh dahî terk olunub bi-ğarağ (14) olurlar. Zîrâ bu maqâmında şevâb ile maqsûda irilmez. Bilki (15) taleb-i şevâb ‘ayn-ı günâhdır. Nitekim Resûlullâh ‘aleyhi’s-selâm

[33b] (1) buyururlar: “*Hasenâtü’l-ibrâr seyriâtü’l-muqarrebîn.*”⁴¹ Bu maqâmında küfr (2) ü imân dahî hicâb olmuşdur ki nitekim Resûlullâh ‘aleyhi’s-selâm (3) buyururlar: “*El-küfrü ve’l-îmânü maqâmânü mâverâ’el-‘arşi ve hümâ* (4) *hicâbâni beyne’l-‘abdi ve beyne’llâhi te‘âla.*”⁴² Ya‘ni imân bi’l-ğayb (5) hicâb olduğundan imân bi’l-ğaybden geçüb irâde-i ihtiyâriye- (6) leri Haqqıñ irâdesinde mağv olub Haqqıñ şıfatı ile (7) muttaşif olurlar. Nitekim Resûlullâh ‘aleyhi’s-selâm buyururlar: (8) “*Teħallekû bi-aħlâkillaħ.*”⁴³ Pes imdi ol şarrâf-ı kâmiller kim (9) bâzâr-ı ‘aşqda çârşu-yı inkiyâdda dekakîni istikâmetde (10) mü‘tekiflerdir ve vucûd-ı mecâzilerin pervâne var şem-i celâl-i (11) eħadiyyetde iħrâk idüb irâdet-i ihtiyârların (12) Haq irâdesinde mağv idüb Haqq’ıñ iradesiyle, Haqq’a (13) mürîd olub her hareket ve cünbüşleri Haq ile olmuşdur. (14) Nitekim Allâh-u Te‘âla hadîs-i kudsisinde buyurur: “*İza aħbebtü (15) ‘abdi küntü lehu sem‘ân ve başâran ve lisânen fe bi yesme‘u ve bi yebtişu ve bi*

[34a] (1) *yebşiru ve bi yenîku ve bi yemşî.*”⁴⁴ Ve imân-ı bi’l-ğaybden kırtulub (2) imânların ‘inâna⁴⁵ yetiştirmişlerdir. Ve ‘ubüdiyyet-i nâkısaların (3) terk idüb ‘abd-i mağz olmuşlardur. Ve tâ‘atlerin (4) ihlâşa yetiştirüb ma‘bûdlarını müşâhede itmişlerdir. (5) Ve havf u recâların kemâle

⁴¹ İyi insanların bazı sevapları, Allah’a en yakın insanlar için günah gibidir.

⁴² Kaynağına ulaşamadık.

⁴³ “Allah Teâlâ’nın ahlâkı ile ahlâklanımız.” Sühreverdî (ö. 563/1168) bu rivâyeti şeyhlik makamını anlatırken zikretmiştir. Aslında her Müslüman için geçerli olabilecek bu ifadenin tasavvufî yorumla şeyhlere hasredildiğini görüyoruz. Her zaman belirttiğimiz gibi burada genele şamil olan bir şeyin özel bir konuya indirildiğini görmekteyiz. Bunun her zaman doğru olduğunu söylemek zordur. Neticede yorumdur. Yorum da bakış açısına göre değişebilmektedir. Bkz. Yıldırım, Ahmet, *Tasavvufun Temel Öğretilerinin Hadislerdeki Dayanakları*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2000, s. 195. Ayrıca Elbânî (ö. 1999), bu rivâyetin ne sünnet kitaplarında ne de Suyûtî’nin (ö. 911/1505) *el-Câmiu’s-Sağîr* adlı eserinde aslının olmadığını belirtmektedir. Bkz. Suyûtî, Celâleddin Abdurrahman b. Ebû Bekir, *el-Câmiu’s-Sağîr*, Beyrut 1391, s. 123.

⁴⁴ “Ben bir kulumu seversem; onun kulağı, gözü, eli, dili ve ayağı olurum. Benimle işitir, benimle görür, benimle tutar, benimle söyler ve benimle yürür.” Buhârî, “Rikak”, 38.

⁴⁵ Kelime yanlış yazılmıştır. ‘izân şeklinde yazılması gerekmektedir.

yetişdirüb “*Elā inne evliyā*” (6) *Allāhi lā havfun ‘aleyhim velāhum yehzenūn.*⁴⁶ ayet-i kerîmesinüñ sırrına (7) mazhâr olub havflerin ‘ayn-ı recâ itmişlerdir. Ve recâları (8) daği mercû olub havf ve recâyâ kudretleri kalmamışdır. (9) Ve şevâba ve günâha daği ihtiyaçları yokdur. Zîrâ haqqîñ (10) sâha-yı cemâlinde haşr olub cennet-i ‘irfâna dâhil olmuşlardır. (11) Ve daği burç-ı vahidiyetden şems-i ehadîyet tulu‘ idüb (12) kendileri zerre var rakş idüb maḥbûblarınıñ cemâli (13) rüzgârı esüb baḥr-u derûnlara cüş ve ḥurûşa gelüb (14) gâh be gâh böyle ringâmız kelâmlarıylâ ḥallerini ifâde idüb (15) ‘aşık-ları, ma‘şuk-larına terğîb iderler. Yoḥsa ne anuñ

[34b] (1) şerî‘at-ı Muḥammediyeye inkiyâd ve ‘itibâr itmeyeler ḥâsâ bilki (2) ol ḳader inkiyâd ve intişâb iderler ki her ḥareket ve cünbüşleri (3) şer‘a muvâfiḳ olub Ḥazreti Resûl-i Ekrem şallallâhu ‘aleyhi ve (4) sellem zâhir ve bâtınına ve kâl u ḥâline vâriş olmuşlardır. (5) Nitekim Resûlullâh ‘aleyhi’s-selâm buyururlar: “*el-Ülemâu ve rešetü’l- enbiyâ.*”⁴⁷ Bunlar cemi‘-i uḳûl-i uḳelânın fehmine sığmaz. Erbâb-ı feraset (7) ve aşḫâb-ı kiyâset anların sırrını bilmez. Zîrâ erbâb-ı ‘aḳl (8) muḳayyedlerdir, bunlar mâverâ-ı ‘aḳıldadırlar. Nitekim Ḥazreti Mısrî (9) ḳudduse sırruhu buyurur.

Beyt:

‘Ākılıñ mîzân-ı ‘aḳlı mâverasın almadı,

‘Āşıkıñ ‘aḳılları içre mülḥid ya delî.

Bunları cân u cihân terk idüb,

Maḥbûb-ı ḥaḳîkiniñ visâli gülistânında.

Meşâm-ı canları râyihâdar olan,

‘Āşık-ı şâdıḳlar bilür.

(13) Nitekim Yahyâ bin Muğaz⁴⁸ buyurur: “*el-Velîyyu reyḥânü’l fî arḳillâh (14) te‘âla yuşimmuhu eş-şiddîḳün.*” Zîrâ anlar ol ‘ârif-i mâhirlerdir ki (15) esrâr-ı Rabbâni cevherleriniñ hazînedârlarıdır. Ve ol muḥaḳḳıḳ

[35a] (1) müntehilerdir ki hürrem-i gayrette şehinşâh-ı şehnişîn-i ḳurbda (2) ve bisât-ı üns-i ḥazretde olmuşlardır. Ve taht-ı envâr-ı ḳubâbda (3) maḥfûz olub masivâullâhdan ‘uzlet idüb bî-gâne (4) olmuşlardır. Zâhiren, â‘vâm-ı nâs ile maḥlûḫ olub (5) bâtinen ve cihândan iğmâd-ı ‘ayn idüb melâike-i müheyyime (6) gibi mâsiva-i hazretullâhdan gâfil olmuşlardır. Lakin Ḥazreti Ḥaḳ (7) ḥalkıñ çeşmine kaḫl-i ḥicâb çekub ḡayûrluḡundan anların (8) vücûd-ı şerîflerin ve ‘unşur-ı laḫiflerin ḫul‘â-i vilâyet ile mestür (9) ḳılmışlar. ‘Avâma sûret-i bî-gâne gösterüb ma‘lum (10) ḳılmamışdır. Nitekim Allah-u Te‘âla hadîş-i ḳudsîsinde buyurur: (11) “*Evliyâ-u taḫte ḳubâbi lâ ya‘rifuhum.*”⁴⁹ Ġayri anlara ḥallerini (12) setr

⁴⁶ Yûnus 10/62.

⁴⁷ “Ālimler, peygamberlerin vârisleridir.” Bkz. Ebû Dâvûd, “İlim”, 1.

⁴⁸ İsim yanlış yazılmıştır. Bkz. Çift, Salih, “Yahyâ b. Muâz”, *DİA*, İstanbul 2003, XXXXIII, 257.

⁴⁹ “Velîlerim, kubbeleirim altındadır. Onları benden başkası bilemez.” Ahmet Yıldırım, *Tasavvufun Temel*

itmek vâcib olduğundan kendilerin mestür (13) kırlarlar. Zîrâ ol hâl, hayz-ı ricâldür. Kendilerine aşikâre (14) itseler nice gâfiller zeban açub ‘arz-ı kemâl ve cezb-i (15) nâs ve hîleye sâlik-i fehm itmeleriyle ta‘n-ı şayeste

[35b] (1) kelâmlar söylemeyeler. Pes imdi ey ‘Azîz! Cümle ülü’l-elbâb anlarıñ (2) sırlarında sergerdân ve seyîrlerinde ‘âciz-i hayranlardır. Eger ‘ulüm-ı cur‘a (3) ma‘lumları olub müşkilât-ı mümkünât cümle hâl olsa ve cemi‘-u (4) ‘uqûl ‘ankâ şıfat kulle-i kân-ı ma‘âniye pervâz ursalar nice (5) biñ yıl cevelân ve deverân itseler anlarıñ sırlarından bir havfe (6) ağâz olunmaz. Zîrâ anlar Allah-u Te‘âlâniñ esrârından bir sırr-ı hafîdir. (7) Nitekim Allâh-u Te‘âlâ hadîş-i qudsisinde buyurur: “*el-İnsân-u sırrî* (8) *ve ene sırruhu*.”⁵⁰ Ey birâderi ‘Azîzim! Eger çeşm-i başîret açub sem‘-i cân (9) ile istimâ‘ itdiñ ise zâhir kelâmlarına baqub ta‘ne (10) şayeste kelimât söylemek değil. Bilki cân u cihânı terk idüb (11) cân u dilden tâlib-i ‘aşıkları olub nazar-ı ‘âlîlerine mazhar (12) olunub nefes-i iksîrleriyle nühas-ı vücuddur. Mağz (13) etmeñ âkil ve dânâlar kâr-ı Kitâb-ı Muhammediye mü’ellifinin Yazıcı- (14) zâde hazretleri buyurur. **Beit:**

Himmatü’ş-şeyh ke iksîri’l-hayât,

Be’l-hiye ‘aynü’l-hayât.

Kim yâ elhamdilillâh.

‘Alâ en veffeganâ li-itmâmi,

[36a] (1) Ve haçaka lenâ’l-fevze bî-haze’l-merâmi. (2) Ve’s-şalatü ve’s-selâm ‘ala hayri halkihi ve nebiyyihi Muhammed ve ‘âlihi (3) ve aşâbihî ecma‘în. (4) Temmet dersim 1217. (5) Dermâh-ı Cemâziye’l-evvel 25.

[36b]

Bu mecmû‘un şâhibî dâimâ şa‘îd olsun.

Girüb cennet sarâyına cehennemden baîd olsun.

Kimden istifsâr idem keyfiyyet-i ‘aşkı ‘aceb

‘Arif-i agâh serhoş vâkıf-ı esrâr mest.⁵¹

SONUÇ

Hediyetü’l-Fukarâ’nın sağlam bir cümle yapısı vardır. Eser, sade denebilecek bir dille kaleme alınmıştır. Arapça ve Farsça terkiplere yer verilen ve Türkiye Türkçesi dil özelliklerini

Öğretilerinin Hadislerdeki Dayanakları adlı eserinde, hadisin kaynağının bulunamadığını; kaynaklarda bulunamayan ve sūfîlerin sözüne benzeyen bu rivâyetin uydurma olduğunu belirtir. Bkz. Yıldırım, *Tasavvufun Temel Öğretilerinin Hadislerdeki Dayanakları*, s. 148.

⁵⁰ “İnsan benim sırrımdır. Ben de insanın sırrıyım.”

⁵¹ Beyitin kime ait olduğu bulunamadı.

bünyesinde barındıran eserde, bazı tarikat pirlерinin menkabeleri anlatılmaktadır. Müellif, eserinde menkabeleri anlatırken bazı yerlerde -inandırıcılığı kuvvetlendirmek için olsa gerek- âyet ve hadislerle de başvurmuştur.

Ayrıca *Hediyetü'l-Fukarâ*, muhtevasında zikredilen şahıs ve mekân isimleri ve eser adları açısından zengin bir çeşitliliğe sahiptir. Eserde yer alan başlıca şahıslar: Hz. Muhammed, Hz. Ali (ö. 40/661), Hz. Hasan (ö. 49/669), Hz. Âişe (ö. 58/678), Hasan-ı Basrî (ö. 110/728), Habîb el-Acemî (ö. 130/747-48 [?]), Dâvûd et-Tâî (ö. 165/781 [?]), Ma'rûf-i Kerhî (ö. 200/815-16 [?]), Yahyâ b. Muâz (ö. 258/872), Cüneyd-i Bağdâdî (ö. 297/909), Eb'ül-Vefâ (ö. 501/1107), Hüseyin el-Muharrimî el-Bağdâdî (ö. 513/1119), Abdülkâdir-i Geylânî (ö. 561/1165-66), Hasen eş-Şâzelî (ö. 656/1258), Somuncu Baba (Hamîdüddîn Aksarâyî) (ö. 815/1412), Emîr Sultan (ö. 833/1429 [?]), Hacı Bayrâm-ı Velî (ö. 833/1430), Eşrefoğlu Rûmî (ö. 874/1469-70 [?]), İbrâhim Tennûrî (ö. 887/1482), Abdurrahman-ı Câmî (ö. 898/1492), Abdürrahim Tîrsî (ö. 926/1520), Ali el-Kârî (ö. 1014/1605), İsmâil Rûmî (ö. 1041/1631), Lütfullâh Efendi (ö. 1104/1692), Eşref-i Sâni Muhammed Efendî (ö. 1109/1697), Eşrefzâde İzzeddin (ö. 1153/1740), Abdülkâdir Necip Efendî (ö. 1202/1788), Hüseyin Hamevî (ö. 1106/1694), Ali b. el-Hitî (ö. 936/1530), Abdurrahman et-Tarsûsî (ö. 1145/1732)'dir. Eserde ismi geçen bazı mekân adları Gilân, Bağdat, İznik, Bursa, Ankara, İstanbul, Yeşil Medrese, İncirli Medrese, Hama, Tire, Tophane, Pirî Paşa Câmî'dir. Eserde yer alan bazı yapıtlar: *Nüzhetü'l-Hâtır*, *Nefehâtü'l-Üns*, *Kitâb-ı Menâkıb-ı Behçe (Behçetü'l-Esrâr)*, *Tarîkatnâme*, *Müşevviku'l-Uşşâk*, *Kevâkibu'z-Zâhire*, *Müzekki'n-Nüfûs*, *Enîsü'l-Cinân*, *Tercümânü'l-Halâyık*'tir. Ayrıca eserde menâkıblar anlatılırken Kadiriyye, Eşrefiyye ve Bayramiyye tarikatlarından bahsedilir.

Hediyetü'l-Fukarâ'da bazı menkabelerin ve hikâyelerin sonunda müellif tarafından yorumlar getirilmiş ve “*naql olunur ki*”, “*naql ider ki*”, “*râvî ider*”, “*râvî rivâyet ider*” ibâreleri ile bir sonraki menkabeye geçilmiştir.⁵² Bu kalıp ifadelerin dışında eserde “*Ve min kerâmâtı*” başlığı verilip doğrudan vaka anlatımına geçildiği menkabeler de vardır. Eserde yer alan menkabe ve hikâyelerde Arap, Fars ve Türk kültürüne dair izler de mevcuttur.

Eserde fiil çekimleri Türkiye Türkçesi dil özelliklerinde görülen fiil çekimleri gibidir. Örneğin; “*idiñ*”, “*kałk*”, “*gir*”, “*eyle*”, “*var*”, “*durma*”, “*sür*”, “*ol*”, “*gel*” gibi emir çekimleri, “*anlaya*”, “*bile*”, “*ola*”, “*kıla*”, “*eylese*” kelimelerinde görülen gereklilik fiil çekimleri, “*getire*”, “*içeyim*”, “*ideyüm*”, “*geleyüm*” kelimelerinde görülen istek fiil ekleri, “*görmemiş idi*”, “*bağlamışlardı*”, “*olunmuştur*”, “*isteriseñ*”, “*eyledi imiş*”, “*dirdlerdi*” gibi birleşik zaman çekimleri dikkat çekmektedir. Ayrıca eserde görülen “*dahî*”, “*üzre*”, “*çün*”, “*ve*”, “*meğer*”, “*eger*”, “*imdi*”, “*ile*”, “*nitekim*” edat ve bağlaçların kullanımı da göze çarpmaktadır. Ayrıca “*meclis-i şâni*”, “*sır-*

⁵² Bu bölümde, çeviri yazılı metin hakkında genel bir değerlendirme yapıldığından dolayı bazı sözcük ve kelime öbeklerinin yazımı transkripsiyonlu şekilde verilmiştir.

ı defter-i evliyâ’, ‘‘feyz-i tarikat’’, ‘‘yevm-i kıyâmet’’, nesl-i bâki’’, ‘‘‘irfân-ı haqqânî’’, ‘‘‘haber-i şahîh’’, ‘‘ve’l-hâsıl’’, ‘‘‘haber-i meserret’’, ‘‘esrâr-ı hafıyye’’ gibi Arapça ve Farsça terkiplere de yer verilmiştir.

Sonuç olarak çalışmamız neticesinde şunları söyleyebiliriz:

1. Bu zamana kadar yaptığımız araştırmalar neticesinde Tennûrizâde Mustafa b. Sun’ullâh ile ilgili bulabildiğimiz mâlumat yok denecek kadar azdır. Bu alanda çalışma yapacak olanlar yurtdışındaki yazmalarını inceleyip müellifin varsa diğer eserlerini bulmaya çalışabilirler.

2. Bu eser vesilesiyle İbrahim Tennûri’nin torununun varlığından haberdar olunmuş ve bu kişinin günümüze ulaşmış eseri keşfedilmiştir.

3. *Hediyetü’l-Fukarâ’da*, Kadiriye tarikatının kurucusu Abdülkâdir Geylânî’nin nisbesi, doğum ve ölüm tarihleri, memleketi ve bazı menkabelerine yer verilmiştir. Abdülkâdir Geylânî ve Kadiriye tarikatı hakkında çalışma yapacaklar için yol gösterici malumatlar yer almaktadır.

4. Eserde Eşrefoğlu Rûmî’nin nisbesi, künyesi, doğum ve ölüm tarihleri, ilim tahsili ve yolculuğu, izdivâcı ve bazı menkabelerine yer verilmiştir. Eşrefoğlu Rûmî ile ilgili çalışma yapacaklar için aydınlatıcı bilgiler mevcuttur.

5. Eser, müellifin şeyhi İzzeddîn Efendi için kaleme alınmıştır.

6. Eşrefî şeyhlerinden İzzeddîn Efendi ve Eşrefiye tarikatı hakkında bilgiler veren eserler arasında başvurulması gereken ilk kaynaklardandır.

7. Müellifin ve babasının isminin biliniyor olmasının İbrahim Tennûri’nin şeceresinin tespit edilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada *Hediyetü’l-Fukarâ*’nın detaylı bir şekilde tanıtımı yapılmış ve çeviri yazılı metni verilmiştir. Hazırlanan çalışma neticesinde tasavvufi bir metnin arka planında yatan düşüncenin daha da belirgin olacağı kanaatindeyiz.

Kaynaklar

Aclûnî, İsmail b. Muhammed. *Keşfü’l-hafâ ve müzilü’l-ilbâs*. Beyrut: Darü’l-Kütübü’l-İlmiyye, 1997.

Baş, Derya. ‘‘Yâfi’’, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 43/175-177. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.

Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail, *el-Câmiü’s-sahîh*, İstanbul 1981.

Bursalı Mehmed Tâhir. *Osmanlı Müellifleri*. İstanbul: Meral Yayınevi 1975.

Çift, Salih. ‘‘Yahyâ b. Muâz’’, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 43/257-258. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.

- Nisâbüri, Hakîm Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh. *el-Müstedrek*. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1990.
- Kara, Mustafa. *Eşrefoğlu Rumî*, Ankara: TDV Yayınları, 2010.
- Karadaş, Cağfer. "Ali el-Karî'nin Hayatı, Selef Akidesine Dönüş Çabası ve Eserleri", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 5/5 (1993), 287-299.
- Köksal, M. Fatih, "Tennûrî-zâde Mustafa bin Sun'ullâh'ın Hediyetü'l-Fukarâ Adlı Eseri", *İbrahim Tennûrî Sempozyumu*. ed. Ali Çavuşoğlu. Kayseri 2011.
- Müslim, Ebu'l-Hüseyn b. El-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî. *Sahihu Müslim*, haz. Sâlih b. Abdülazîz. Riyad: Dâru's-Selâm, 2000.
- Muslu, Ramazan. *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf (18. Yüzyıl)*. İstanbul: İnsan Yayınları, 2003.
- Suyûtî, Celâluddîn Abdurrahman b. Ebî Bekr. *el-Câmiu's-sağîr*. Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, 1391.
- Tennûrîzâde Mustafa bin Sun'ullâh. *Hediyetü'l-fukarâ*. Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Yazmaları, Numara 1147.
- Tennûrîzâde Mustafa b. Sun'ullâh. *Hediyetü'l-fukarâ*, Ankara Milli Kütüphanesi, (06 Mil Yz A 3480-2).
- Uludağ, Süleyman. "Serî es-Sakatî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 36/564-565. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.
- Uludağ, Süleyman. "Abdülkâdir-i Geylânî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 1/234-239. İstanbul: TDV Yayınları, 1988.
- Ünver, İsmail. "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 3/6 (2008), 1-46.
- Vassâf, Hüseyin. *Sefîne-i evliyâ*, haz. Prof. Mehmet Akkuş-Prof. Ali Yılmaz, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2006.
- Yıldırım, Ahmet. *Tasavvufun Temel Öğretilerinin Hadislerdeki Dayanakları*. Ankara: TDV Yayınları, 2000.

The Life of Tennûrîzâde Mustafa B. Sun‘Ullâh and the Transcriptional Text and General Evaluation of His Book Entitled Hediyyetü’l Fukarâ

Abstract

Societies owe the knowledge about their history and culture to the works that have been bequeathed to them. A large part of the manuscripts that have an essential place in our culture from a scientific and historical point of view still expect to be discovered, studied, evaluated and taken their place in the literature. Examining such manuscripts and bringing them to the light will help shape studies to be done for the investigation of the era. These manuscripts, in addition to bringing light to the era, enable us both to understand ideas of some people who lived at that time by reading their life stories and to build a bridge between past and today.

This study includes the transcriptional text and a general evaluation of Hediyyetü’l Fukarâ, registered in the Istanbul Municipal Library the Atatürk Bookshelf 1147 number, written by Mustafa b. Sun‘ullâh. In this study, firstly, we have drawn the plan of our study by giving information about importance, purpose, and method of the article. Then, based on the author's work and tabakat/tezkire books by evaluating the findings about Tennurizade's life, we gave some information respecting the physical characteristics, language and wording, introduction and certain parts of Hediyyetü’l-Fukarâ's. And then, by showing the transcription letters used in the text; it was mentioned methods followed when writing text and the transcription of some the chapters, [1b] - [36a], was presented. After comparing two founded copies (Istanbul-Atatürk Bookshelf, Osman Ergin Manuscripts, nr. 1147 and Ankara -06 Mil Yz A 3480-2), the differences between the copies were revealed in the footnote. As a result of the prepared article, we have come to the conclusion that the idea which lies in the background of a Sufi text will be more obvious.

Keywords: Tennûrîzâde Mustafa b. Sun‘ullâh • Hediyyetü’l-Fukarâ • Menâkıbnâme • The Transcription of Chapter.